

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА

№8 ЖНІВЕНЬ 1960

+ прилож.

Выразительно, не спеша
Одинок
тр За - бо - та у нас про - ста - я за - бо - та на - ша та -

Двое
ка - я жи - ла бы стра - на род - на - я и не - ту дру - гих за -

f
- бот. И снег, и ве - тер, и звёзд ноч - ной по -

лёт... Ме - ня мо - ё серд - це в тре - вож - ну - ю даль зо -
Для повторения *тр* *Для окончания* *p*
- вёт. Пус - // - вёт. (а)

Пус - // - вёт.

Песня о тревожной молодости

Песню з кінафільма «На тым баку» друкуем па просьбе нашых чытачак

Для хора или дуэта

Слова Л. ОШАНИНА

Музыка А. ПАХМУТОВОЙ

Забота у нас простая,
Забота наша такая:
Жила бы страна родная —
И нету других забот.

Пока я ходить умею,
Пока глядеть я умею,
Пока я дышать умею,
Я буду идти вперед.

Припев: И снег, и ветер,
И звезд ночной полет...
Меня мое сердце
В тревожную даль зовет.

Припев.

И так же, как в жизни каждый,
Любовь ты встретишь однажды.
С тобою, как ты, отважна,
Сквозь бури она пройдет.

Пускай нам с тобой обоим
Бедя грозит за бедою, —
Но дружбу мою с тобою
Одна только смерть возьмет.

Припев.

Не думай, что все пропели,
Что бури все отгремели, —
Готовься к великой цели,
И слава тебя найдет!

Припев.

Припев.

60.186.561

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦАЦЬ ШОСТЫ

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

№ 8

ЖНІВЕНЬ 1960

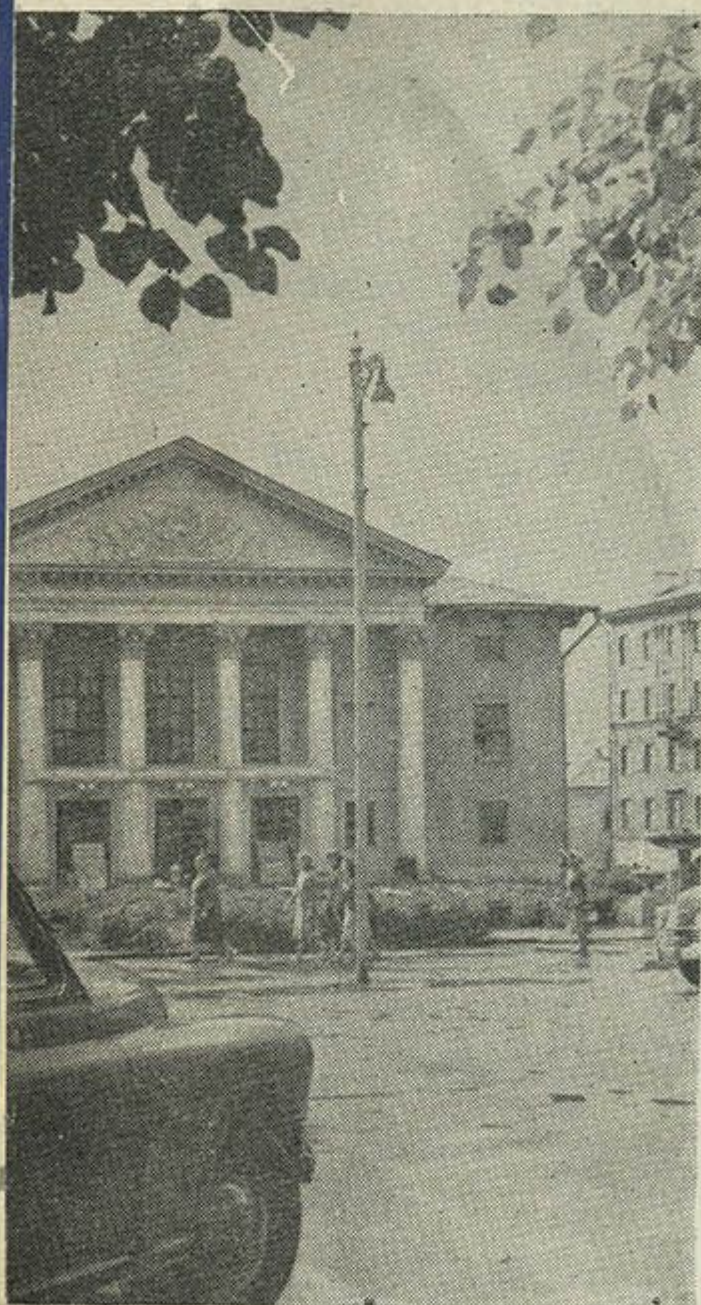
Лепшая свінарка саўгаса «Лоеўскі» Лоеўскага раёна Вера Скочка.

Фота П. Нікіціна.

Бел 755

На берагах ДНЯПРА

Нядаўна жыхары горада Магілёва атрымалі падарунак — новы Палац культуры.

„ДЗІУНЫМ-дзівен Дняпро ў часе ціхай пагоды, калі вольна і плаўна мкне праз лясы і горы поўныя воды свае. Ні зварухне; ні прагрыміць. Глядзіш, і не знаеш, плыве ці не плыве яго велічная шырыня, і здаецца, нібыта выліты ўвесь ён са шкла, і нібыта блакітная люстраная дарога, без меры ўшыркі, без канца ўдоўж, мкне і віецца

ўсцяж зялёнага свету» — такую песню склаў у літаратуры прыгажуну-Дняпру вялікі рускі пісьменнік М. В. Гоголь.

У нас, на Беларусі, Днепр не такі шырокі, воды яго не такія поўныя, але і ў нас ён цудоўны. Так і цягне ў летні спякотны дзень акунуцца ў яго халаднаватыя хвалі або — што каму любя — пасядзець з вудачкай, стаіўшыся дзе-небудзь пад вярбой.

А што можа быць лепш за паездку па Дняпры! На парадзе, кацеры, на лодцы або проста на пляжы! Лепшага адпачынку і не трэба. Маляўнічыя, усе ў зеленыя берагі ўцёсамі ўзвышаюцца над вадой, вада плешча аб бераг, лашчыць вока, супакойвае...

Цудоўны Днепр, цудоўныя яго воды.

Можа і нам зрабіць падарожжа па Дняпры! Паглядаець, што робіцца на яго берагах, пабачыць гарады, вёскі, якія сустрэнуцца на нашым шляху, пазнаёміцца з людзьмі, з іх працай, адпачынкам, думкамі, марамі.

Мы будзем плыць, ехаць, хадзіць, мы будзем глядзець, слухаць...

Дай руку, дарагі чытач, пойдзем разам.

Узняты з руін

Яркі сонечны дзень, які бывае толькі летам, калі буйнай зелянінай ўпрыгожаны дрэвы,

калі паветра напоўнена водай, ліпавага цвету, а з таполяў нават лёгкі ветрык усё яшчэ адрывае празрыстыя пушынкі-павуцінкі. Яны кружацца ў паветры і ціха кладуцца на зямлю, пакрываючы яе лёгкім белым дываном.

Хораша ў такі дзень пасядзець у цяністым парку над Дняпром, углядаючыся ў блакітнае люстра вады, паслухаць, як гамоняць хвалі... О, каб мы маглі разумець іх, яны расказалі б нам пра тыя далёкія часы, калі па берагах яго шумелі яшчэ дрымучы непраходны лес і калыхаліся стэпавыя травы. Яны паведалі б нам сумную гісторыю асілка Машэкі, чыю высокую магілу звалі ў народзе «Магілай льва», дзе вырастае потым горад Магілёў. Мы даведаліся б, як больш двух стагоддзяў таму назад тут была бітва, у якой Пётр I разбіў шведаў. І цяпер яшчэ ў вёсцы Лясная захаваўся помнік у гонар гэтай перамогі. Мы даведаліся б, як па дарозе ўздоўж Дняпра адступала разбітая армія Напалеона, як тут, у глыбокіх водах, знайшлі сваю пагібель фашысцкія прыхадні з Германіі...

Горад рабавалі, знішчалі, руйнавалі, а ён зноў і зноў вяртаўся да жыцця і цяпер стаіць, прыгажун, на высокім крутым абрыве і з кожным годам маладзее. Ідзеш па яго шырокіх вуліцах, пакрытых гладдзю асфальту, глядзіш на гмахі новых дамоў, што падпіраюць сваімі дахамі неба, і бачыш на кожным кроку: інстытут, тэхнікум, тэатр, бібліятэка. І не верыш, што яшчэ якіх 42—43 гады таму назад Магілёў займаў першае месца сярод беларускіх гарадоў па колькасці... шынкоў, толькі тры вуліцы былі забрукаваны, не было ніводнага моста цераз Днепр...

Лёгкай, ажурнай стралой злучаюць цяпер масты берагі сівога Дняпра, трывалыя масты, прыгожыя. Штодня з Магілёва адыходзяць дзесяткі чыгуначных саставаў, вязуць прадукцыю, што вырабляецца яго фабрыкамі і заводамі.

Зойдзем на завод, які павінен асабліва цікавіць нашых жанчын, — завод штучнага валакна. Нядаўна тут адкрыўся новы цэх, які вырабляе тонкія бліскучыя шаўкавістыя ніці —

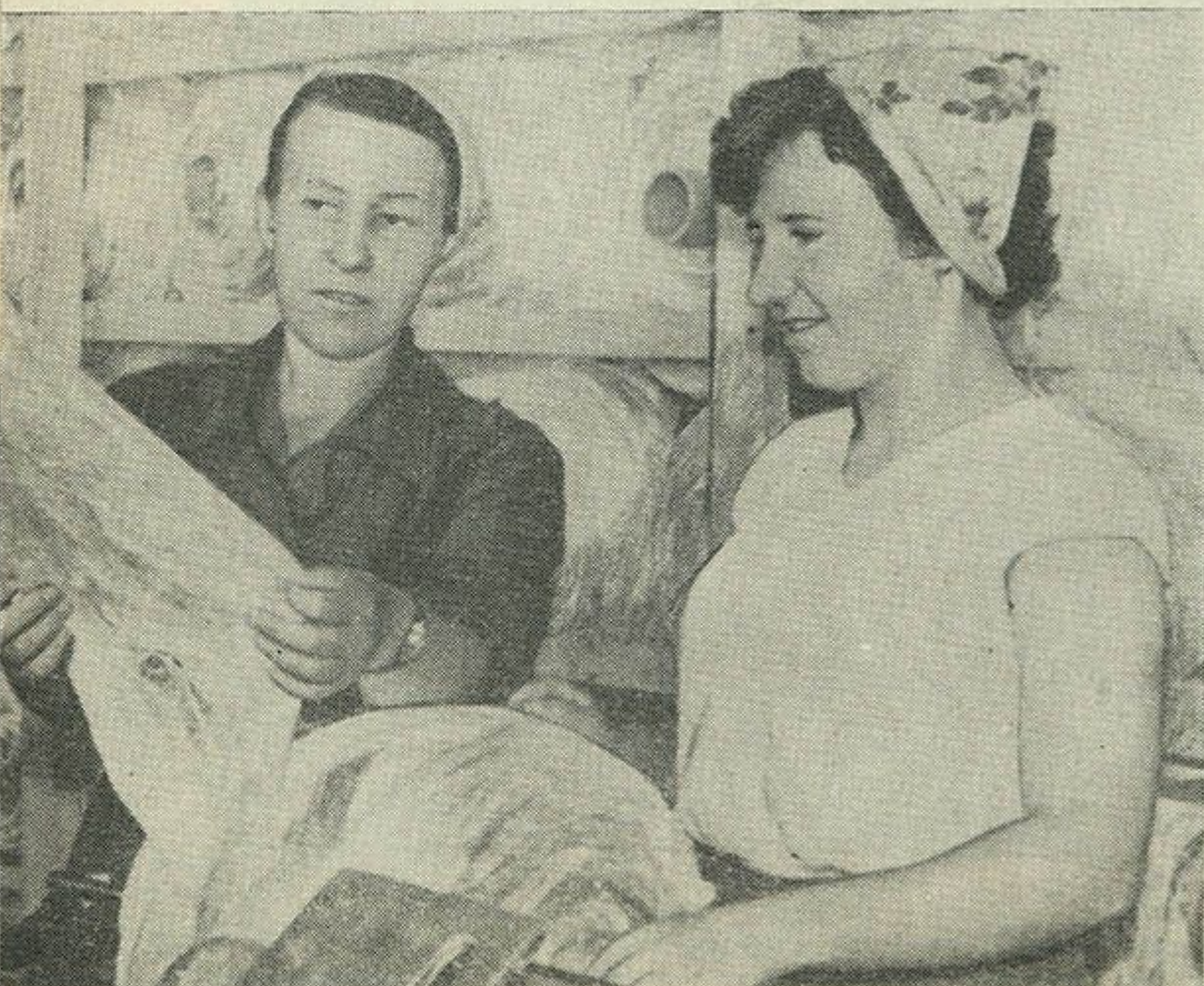
Закатчыца Алена Баранова — ударніца камуністычнай працы кансервава - гароднінасушальнага камбіната ў Быхаве.

штапельнае валакно. Паспрабуйце парваць ніці — гэта зрабіць не так проста. Яны прайшлі суровае выпрабаванне: іх замочвалі ў ваннах, сушылі, потым зноў намочвалі, выцягвалі машынамі, каб надаць ім трываласць.

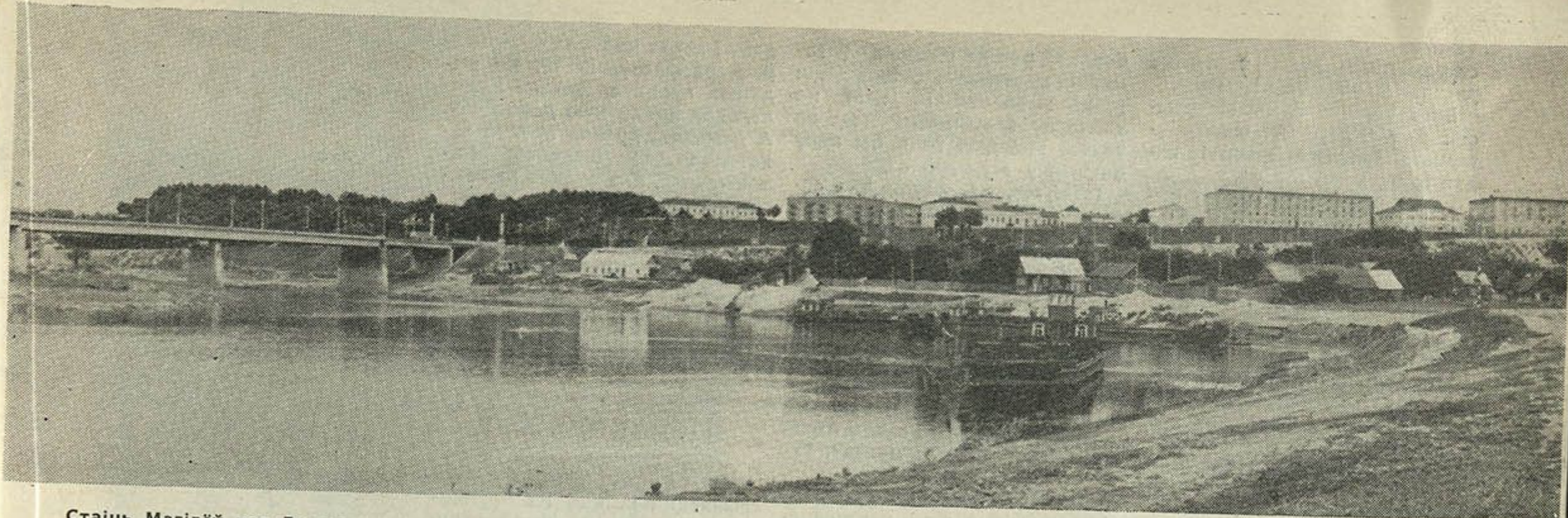
Доўгая дзівосная машына, у якой нараджаецца валакно, цягнецца праз увесь велізарны цэх. Адна аперацыя пераходзіць у другую непрыкметна, быццам па загаду чараўніка. І падуладна гэтая машына невыскай жанчыне, сціплай і спакойнай, начальніку змены Тамары Віктараўне Падабед. Як жывую істоту, разумее яна машыну. Гэта разуменне далі ёй веды. Была яна рабочай у прадзільным цэху, вучылася ў школе ФЭН, працавала інструктарам у той жа школе, нарэшце, зноў завод і заводная вучоба ва Усесаюзным тэхнікуме лёгкай прамысловасці ў Маскве.

Такі шлях — ад простага рабочай да начальніка змены — самы правільны, самы ганаровы.

Вось яна падыходзіць да ванны, углядаецца праз шкло [а там бурліць-клякоча хімічны раствор] і моўчкі адыходзіць. Усё ў парадку. І так ад аперацыі да аперацыі. Нарэшце, яна выходзіць у пакой, які нагадвае склад вялікіх белых рулонаў. Мерна стукаюць станкі, намотваючы ў рулоны прасушаны штапельны жгут. Для

Для станка Галіны Максіменкавай Тамара Віктараўна спыняецца...

Стайць Магілёў над Дняпром
і з кожным годам маладзее.

аднаго са станкоў Тамара Віктараўна спыняецца. Тут працуе Галіна Максіменкава, яна толькі вясной скончыла тэхнічнае вучылішча. Як у яе справы? Жгут пераплітаецца бліскучымі радамі, акуратнымі і роўнымі, быццам адлітымі па адной форме. Такія рулоны не сорама паслаць трыкатажным фабрыкам, камвольным камбінатам Масквы, Мінска, Бранска, Гомеля, дзе з валакна ткуць добра знаёмае нам штапельнае палатно. Насіце яго на здароўе, дарагія жанчыны!

Амапар- кразнаўца

Ледзь чутны стук у дзверы. Даніла Мартынавіч, невысокі хударлявы чалавек са слядамі пражытых гадоў на твары, прыслушаўся.

Стук паўтарыўся.

— Уваходзьце.

У прыадчыненых дзвярах паказалася стрыжаная галава хлапчука гадоў дзесяці.

— Я да вас, Даніла Мартынавіч, вось знайшоў у бабчынай скрыні, — і ён працягнуў стары рускі чырвонец.

Даніла Мартынавіч разгледзеў паперку.

— Часоў нэпа, — вызначыў ён, — такой якраз у мяне няма. Дзякуй, трымай на марожанае.

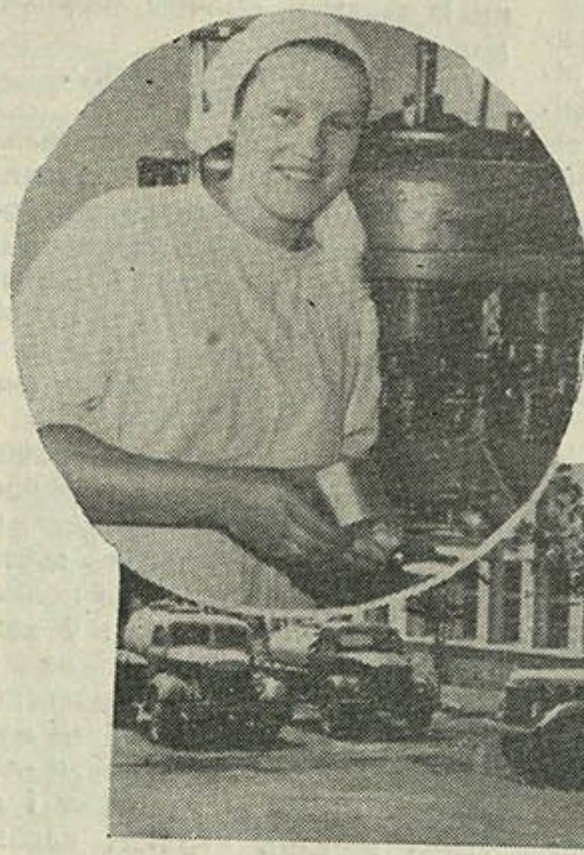
Міша Прусакоў задаволены выбег з пакоя.

І задаволены ён быў не толькі таму, што паласуецца марожаным, а таму, што і яго экс-

панат цяпер будзе ў кразнаўчым музеі, які павінен адкрыцца ў Быхаве.

Даніла Мартынавіч Абрамовіч па адукацыі не гісторык, на рабоце ён таксама ніякага дачынення да гісторыі не мае, але гэта зусім не перашкаджае яму ўвесь свой вольны час праводзіць з рыдлёўкай дзе-небудзь на беразе Дняпра або пад сценамі старажытнай крэпасці.

Сваю любоў да далёкага мінулага роднага краю ён перадаў і школьнікам Быхава. Цяпер у яго многа кірпачных памочнікаў, «шукальнікаў скарбаў». Што толькі ні трапіць ім пад рукі — старая манета або кавалак абточанага каменя, — усё нясуць яны

Ала Іванцова дае паўтары нормы ў змену.
Цыстэрны з малаком чакаюць сваёй чаргі.

Да Ганны Уладзіміраўны зайшла на хвілінку Роза Іванаўна, узяла ў рукі часопіс і... загаварыла пра заводскія справы: «Сёння сорак чатыры тысячы бляшанак малака расфасаваць трэба».

ліліся яны на высокім беразе Дняпра, дзе ў дрымучым лесе, зрэзаным ірвамі, у іх «быў хоў». Адсюль і назва — Быхаў.

На паліцах шафы ляжаць сем скарбаў старажытных манет: грэчаскіх, шведскіх, літоўскіх, рускіх розных стагоддзяў; ёсць медалі, значкі, пячаткі.

Медаль абароны Севастопалю. Нехта з быхаўчан сто з лішнім гадоў назад змагаўся на Малахавым кургане.

Ля шафы — гарматныя ядры, знойдзеныя каля крэпасці, — зброя нашых далёкіх продкаў.

Гісторыя... Яна гаворыць аб тым, з якой упартасцю народ стагоддзямі змагаўся за сваю незалежнасць.

У Быхаў часта приходзяць экскурсіі з Магілёва і наваколля, каб паглядзець на помнікі мінуўшчыны, пасядзець на

да Данілы Мартынавіча ў музей.

«Музей» пакуль захоўваецца ў шафе, што стайць у рабочым пакоі. Тут, за шклянымі дзверцамі, можна ўбачыць хатнія прылады новакаменнага веку або, як гавораць гісторыкі, эпохі неаліту: каменная матыка, клінападобная сякера, зерняцёрка, крэмені для здабывання агню. Гэтыя рэчы, а іх знойдзена ўжо больш трыццаці, гавораць аб тым, што ў Быхаве і яго ваколіцах яшчэ 3—6 тысяч гадоў да нашай эры жылі людзі, апрацоўвалі зямлю, палявалі, лавілі рыбу. Ся-

Даніла Мартынавіч расказвае турыстам гісторыю Быхава.

старажытным вале, паслухаць расказ Данілы Мартынавіча.

Вось і сёння прыйшлі турысты з Магілёўскай школы-інтэрната. Даніла Мартынавіч вядзе іх вуліцамі горада.

— Гэты будынак школы вырас пасля вайны, — гаворыць ён. — Гэта — бібліятэка. А вось тая вуліца вядзе на камбінат кансервава-гароднінасушыльні. Абавязкова зайдзіце туды, ёсць там што паглядзець.

Яны падымаюцца на вал, што абкружаў калісьці непрыступную крэпасць, падземныя ходы якой вялі да дняпроўскіх вод. І што б ні расказваў аматар-гісторык, яго слухаюць уважліва, ловячы кожнае слова. Ды і як жа інакш!

Старажытная грэчаская назва Дняпра — Барысфен. А яны і не ведалі пра гэта. Яго хвалі неслі да горада байдак Пятра І, і гарматы з крэпасці салютавалі Пятру сваімі выстраламі. Таксама цікава. Над Дняпром стаіць школа-дзясяцігодка № 1, дзе ў трывожныя рэвалюцыйныя дні, калі народ са зброяй у руках змагаўся за сваё шчасце, знаходзіўся пад «арыштам» Часовага ўрада Карнілаў са сваім генералітэтам...

«Добра ўсё ведаць», — думаюць дзеці. І, магчыма, у такіх вась хвілін не ў аднаго хлапчука ці дзяўчынікі ўзнікне жаданне стаць гісторыкам, а пакуль — бліжэй пазнаць, лепш вывучыць свой край.

Белая рака

На пясчаным узгорку, на рагу, утвораным шырокімі блакітнымі стужкамі Друці і Дняпра, стаіць Рагачоў. Калісьці эмблемай горада быў шчыт, у ніжняй частцы якога на залатым полі чарнеў рог барана. Цяпер

бараноў рог не шкодзіла б змяніць каровіным, а яшчэ лепш узяць эмблемай, ну, калі не цыстэрну з малаком, то, ва ўсякім выпадку, хоць бы адну бляшанку згушчанага...

Гэта, вядома, жарт. Але сапраўды Рагачоўскі завод згушчанага малака адзін з буйнейшых у нашай краіне. Прадукцыя завода ідзе на экспарт у Бірму, Цэйлон, Гану, Гвінею...

Цыстэрны, цыстэрны, цыстэрны... Яны запаўняюць сабой прасторны двор завода, прывозяць малако, якое шлангамі пераліваецца ў вялікія бакі для апрацоўкі. За суткі завод перапрацоўвае 150 тон малака. Гэта — цэлая рака.

Пры дапамозе машын умелыя руплівыя рукі ператвараюць гэтыя белыя рэкі ў згушчанае малако з цукрам і без, каву і какао з малаком, смятанку згушчаную з цукрам. Потым усё гэта разліваецца ў бляшанкі, што вырабляюцца тут жа на заводзе, і ідзе пакупніку. Тут уведзен няспынны працэс вытворчасці масла. З аднаго боку ў сепаратар уліваюцца вяршкі з малака, а з другога — у скрыню выкладаецца гатовае масла, 300 кілаграмаў за адну гадзіну. Нядрэнна!

Але вядучы на заводзе кансервавы цэх. І змена, якой кіруе зменны інжынер Ганна Уладзіміраўна Петухова, заваявала ганаровае права называцца зменай камуністычнай працы.

Зладжана працуюць жанчыны пад кіраўніцтвам вопытнага інжынера, які больш дваццаці гадоў аддаў любімай справе. Выдатна працуюць.

Пятнаццацігадовай дзяўчынкай, пасля школы ФЭН, прыйшла на разбураны фашыстамі завод Роза Іванаўна Чубкова. Аднаўляла цэхі, потым працавала ў іх. Расла разам з заво-

дам. І зараз Чубкова — брыгадзір расфасоўчыкаў. Яе выдатная праца адзначана медалем «За працоўную доблесць». А думаеце, дрэнна працуе закатчыца Ала Іванцова! Памыляецеся. Яна працуе па-камавольску, з аганьком. Паўтары нормы за змену, не менш! Працуючы так, дзяўчына скончыла 10 класаў вячэрняй школы. Адным словам, маладзёна!

Такіх на заводзе — сотні. Умелых, упартых, настойлівых.

Непакоранія

Днём і ноччу ні на хвіліну не спыняецца жыццё на Жлобінскім чыгуначным вузле. Ідуць эшалоны, грузаныя станкамі, трактарамі, камбайнамі, ідуць, каб аблегчыць мірную стваральную працу савецкага чалавека. Едуць людзі на поўдзень, да ласкавага сонца, да блакітнага бяскрайняга мора, едуць адпачываць. Іншыя, поўныя сіл і здароўя, чорныя ад загару вяртаюцца дадому. Усе яны спыняюцца ў Жлобіне, хоць на некалькі хвілін выходзяць на перон, дзе на століках іх чакаюць смачны абед, халодныя закускі.

Мірны Жлобін гасцінны.

А было...

Жлобінская зямля ўспыхвала полымем, калі на яе ступала нага фашыста. Ляцелі пад адхон нямецкія эшалоны, азвэрэлыя гітлераўцы захлыналіся чорнай ад іх крыві дняпроўскай вадой.

Народ помсціў за знявечаную родную зямлю, ён не скарыўся.

...Па вуліцы ішла жабрачка, ішла кульгаючы, час ад часу спынялася, абпіраючыся на кій. Вялікая дзіравая хустка спаўзла на лоб, у руцэ кошык. Яна прасіла міласціны ў кожнага, хто сустракаўся на яе шляху. Паліцэйскія адмахваліся ад яе, як ад надакучлівай мухі.

Ля афіцэрскай сталовай жабрачка прысела на лаўку і пачала жаваць чэрствы кавалак хлеба.

— Падайце міласціну, — цягнула яна.

На ганак выйшла дзяўчына.

— Ідзі далей, многа вас тут ходзіць, — крыкнула яна.

Але старая не кранулася з месца.

Тады абураная дзяўчына падбегла да яе.

— Ты што, аглухла, каму гавару! Тут паны афіцэры абедуюць, а ты ў сваіх лахманах лезеш!

Дзяўчына лаючыся нахілілася над жабрачкай, і ў кошык упаў невялікі цяжкі скрутак. Лаянка не спынялася да таго часу, пакуль жабрачка не схавалася за вуглом.

Сувязная і разведчыца камсамолка Тамара Рамізька ў гэты дзень «жабрачыла» і ля па-

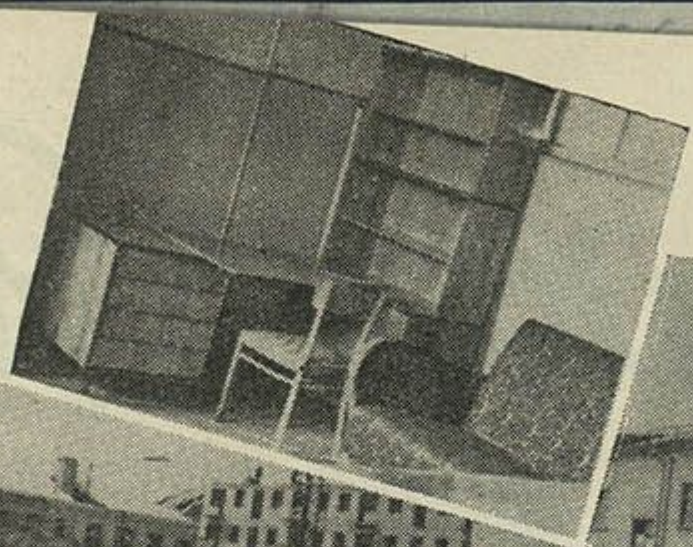

Жлобінскі дзіцячы сад № 1 — на прагулцы.

«Яна ж без касцей» — шпечуць калгаснікі калгаса імя Калініна Жлобінскага раёна ў час выступлення Святланы Конгра.

Шчытавая мэбля зручная для навасельцаў.

Рэчыцкія будаўнікі здадуць у эксплуатацыю новы будынак школы-інтэрната, шырокаэкранны кінатэатр на 520 месц, гасцініцу на 110 месц.

За дваіх працуе на мэблевым камбінаце Інаса Бандарэц. Ёй весела.

равознага дэпо і ля ружэйнай майстэрні.

А назаўтра ў падпольны райком камсамол яна прынесла два нямецкія пісталеты, атрыманыя ад Тані Тарасавай і Лены Тыміньскай, хірургічныя інструменты, што перадала ёй Ала Пімяноўская, ружэйнае масла і вельмі каштоўныя звесткі аб тым, якія эшалоны ішлі на фронт...

Гэта мінулае... Цяпер Тамара Іосіфаўна Рамізька працуе загадчыцай перасоўнага аддзела гарадской бібліятэкі. Яна заклапочана, каб кніга не ляжала на бібліятэчнай паліцы, а ішла да чытача, несла яму веды.

У яе трое дзяцей, маленькаму Толю ўсяго тры гады. І Тамара Іосіфаўна хоча верыць, што чыстае неба над яе дзецьмі, над дзецьмі ўсяго свету, ніколі не пакрыецца цёмнымі ваеннымі хмарами.

Яна змагалася за гэта.

Усё для навасельцаў

Што ні кажыце, а прыемна жыць у добра абсталяванай кватэры, адпачываць у мяккім утульным крэсле, працаваць за зручным пісьмовым сталом,

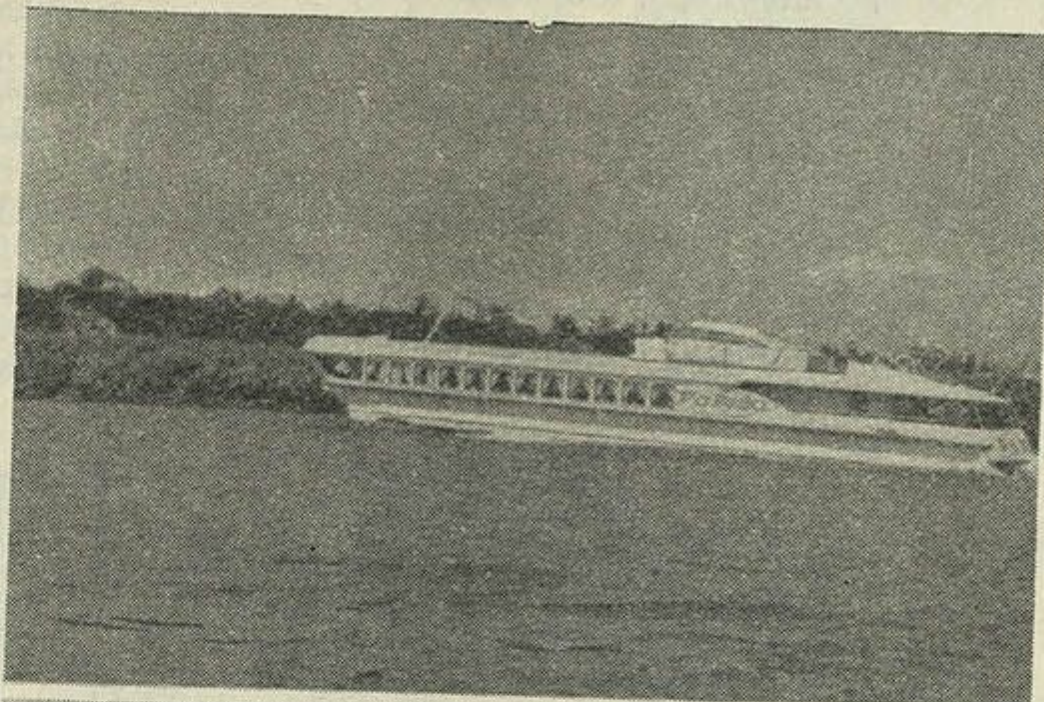
браць кнігу з адпаліраванай паліцы, вешаць адзенне ў добрую шафу. Не хочаце купляць пісьмовы стол, ён займае многа

месца! Калі ласка, возьміце паліцу для кніг з адкідным сакрэтнікам. Вельмі зручна.

Рэчыцкія мэблеўшчыкі ўлічваюць усе густы прыдзірлівых навасельцаў і на ўсе густы патрабляюць. Як ім гэта ўдаецца? Вельмі проста. Яны выпускаюць шчытавую мэблю для аднапакаёвых і двухпакаёвых кватэр.

Хочаш — са шчытоў складай шафу, хочаш — збірай з іх сервант, будзе куды пасуду ставіць, а хочаш... Адным словам, рабі, наваселец, з мэблі ўсё, што хочаш...

На камбінаце пахне дрэвам і лакам, у цэху распілоўкі паветра пранізана тонкім драўня-

Па Дняпры імчыць-ляціць крылатая «Ракета». Звіні, песня!

Жывёлагадоўчы двор саўгаса «Лоеўскі».

На ферме мы засталі Марфу Маркаўну.

Фота П. Нікіціна.

ным пылам, калі ж уключаецца шыпарэзны станок, то здаецца, што ля яго працуюць млынары.

А вось Інасу Бандарэц гэта не хвалюе, працуе яна ля супартарцовачнага станка, дае дзве нормы ў змену, каб больш мэблі выпусціў камбінат, каб больш было шчаслівых навасельцаў.

Звіні, песня!

Наша падарожжа падыходзіць да канца. Мы праехалі многа гарадоў, і кожны пасвойму вабіў нас сваім характарам, сваёй самабытнасцю. Мы сустрэліся з выдатнымі людзьмі, простымі савецкімі працаўнікамі, сціплымі і самаадданымі. Яны працуюць, абганяючы час, скарачаючы сваю сямігодку.

Мы ў Лоеве, горадзе-парку, горадзе шырокага раздольнага Дняпра, па якім імчыць-ляціць казачны прыгажун, крылатая «Ракета».

Была нядзеля, дзень адпачынку. У саўгасе «Лоеўскі» мы зрабілі фотаздымкі новага жывёлагадоўчага гарадка і засталі на ферме толькі Марфу Маркаўну Халімончык з сынам Аляксандрам. Накарміўшы трысяня, яны таксама пайшлі ў парк.

Пойдзем і мы туды... З ранку да вечара ў прыдняпроўскім парку чуваць песні, гучыць гармонік.

Вось дзяўчына сядзіць на беразе ракі і задуменна глядзіць удалячынь. Прыгожы твар, ясныя блакітныя вочы, чыстыя, як ліпеньскае неба над Дняпром. Хто яна!

Ды гэта ж лепшая свінарка саўгаса, кандыдат у члены партыі Вера Скочка. Аб чым яна думае? Можна аб тым, што толькі ўчора атрымала атэстат сталасці і цяпер здзейсніцца яе заветная мара, яна стане заатэхнікам... А можна проста аб тым, што жыццё цудоўнае, вельмі цудоўнае, калі табе няма і дваццаці...

Звініць песня над Дняпром, ляціць лёгкай птушкай песня маладосці, радасці і шчасця.

Святлей робіцца на душы, таксама хочацца спяваць...

Звіні, песня!

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

Блізкая, родная

ДЗЕНЬ выдаўся як па заказу. Зранку яшчэ набягалі на сонца тонкія шызыя воблакі, а апоўдні ад спякоты рабілася млосна, і людзі туліліся пад кронамі дрэў, што растуць паабапал вуліцы. Наогул у вёсцы Мароські любяць зеляніну, дагледжаныя кветнікі перад кожным домам цешаць вока.

У выхадны дзень па-святочнаму прыбраныя людзі выходзяць на вуліцу і садзяцца на лавачкі. Глядзіш, была адна жанчына, да яе далучылася другая, трэцяя. Пачынаецца гаворка. Яна закранае самыя разнастайныя пытанні жыцця.

Так было і тады.

Дарка Калачык паглядзела на зруб з абчасаных бяровенняў, што стаяў насупраць, і з нейкім сумам сказала:

— Добрая даміна будзе ў Сяргея. Зруб, як звон.

— А чаму ж ты не буднешся, Дарка? Грошай няма? — спытала суседка.

— Грошы можа і знайшліся б, але лесу не магу дастаць.

— А ты да Зіны звярталася?

— Яна ж сама будзецца і, кажучь, таксама з цяжкасцю даставала.

— А ты ўсё ж пагавары, — раіла ўжо другая жанчына.

Праз дзень дэпутат абласнога Савета Зінаіда Захараўна Барташэвіч пісала ў Маладзечанскі райвыканком: «Нашу вёску Мароські нямецкія акупанты знішчылі дашчэнту. Зараз раны вайны ўжо залечаны: людзі жывуць у новых прасторных дамах. Але не ўсе. Ніяк не можа дастаць лесу на хату Дарка Ільнічна Калачык. Муж яе загінуў ад нямецкай кулі ў баях за Радзіму. Старэйшы сын служыць у Арміі. На маю думку, неабходна выдзеліць жанчыне будаўнічы матэрыял, а пабудаванца дапаможам брыгадай...»

Дарка Ільнічна даўно адсвяткавала наваселле. У садочку перад новым домам растуць кусты

бэзу, цягнуцца ўгору беланогія бярозкі. Сама Дарка Калачык лічыцца лепшай звеннявой па вырошчванню ільну.

...Падышоўшы да канюшні, Зінаіда Захараўна зірнула на гадзіннік. Коні запрэжаны, але ездавыя з выхадам на працу не спяшаліся.

— У чым справа? — спыталася брыгадзір.

— Шабашнікі няхай робяць, — адазваўся Мікола Калачык.

— Гэта якія шабашнікі?

— Што на цагельным працуюць.

На тэрыторыі брыгады працуюць дзяржаўны цагельны механізаваны завод. З яго цэглы пабудаваны мury ў Маладзечна і жывёлагадоўчыя памяшканні ў калгасе. Зінаіда Захараўна ўсё тым жа ціхім і спакойным голасам спытала:

— Скажы, Калачык, з якой цэглы печ у тваёй хаце? — Адказу не пачулася, а брыгадзір працягвала: — Хіба ж на наша савецкае прадпрыемства мы будзем прывозіць людзей з Амерыкі? Вазьміце Аляксандра Віткоўскага. Ён выдатны майстар па вырабу цэглы, а жонка і дзеці лепшыя працаўнікі ў брыгадзе. Які ж гэта шабашнік?

...Пасяджэнне праўлення калгаса зацягнулася. Гаворка ішла пра адно: дзе ўзяць прычэпны інвентар

для апрацоўкі міжрадковай кукурузы і бульбы. Брыгадзіры скардзіліся на тое, што ўсе культыватары ўжо адпрацавалі сваё і час здаць іх на металалом. Новых жа праўленне не прыдбала. Уся надзея — на жаночыя рукі. Але ж іх не хапае. Ды і сабекошт прадукцыі будзе высокі. Ад гэтага стане дарагім і малако і мяса. Так і разышліся, ні да чаго не дагаварыўшыся.

Павячэраўшы, Зінаіда Захараўна шчыльней захінула фіранку ў спальні. Там крэкчучы варочалася на ложку маці і спаў, раскідаўшы ручкі, трохгадовы Толя. Прысеўшы да стала, яна раскрыла «Аповесць пра галоўнага агранома і дырэктара МТС». Паперка была закладзена на палавіне кніжкі. Прачытаўшы некалькі старонак, Зіна падпёрла рукамі твар і задумалася. Блакітныя вочы глядзелі кудысьці далёка-далёка. Пасмы бялых валасоў закрылі плечы. Абпаленыя сонцам на скронях і спераду, яны былі жаўтаватыя і нагадвалі недаспелыя мяцёлкі аўса. «А ёй, галоўнаму аграному, хіба было лягчэй? Але ж не гублялася, знаходзіла выйсце з самага цяжкага становішча, — неслася ў думках. — Трэба штосьці прыдумаць і мне».

Ранкам на кукурузнае поле брыгады завітаў намеснік старшын (ён жа і сакратар партарганізацыі) Аляксандр Гаўрылавіч Дрык. Энергічны і знаходлівы, ён карыстаецца павагай калгаснікаў.

— Што ж будзем рабіць, Гаўрылавіч? Адных жаночых рук не хопіць.

— Каб я меў тры дыпламы механізатара, то даўно ўжо што-небудзь прыдумаў бы.

— А я і прыдумала. Пойдзем на сховішча адпрацаваўшай тэхнікі, там і раскажу.

Парторг не жартаваў. Яшчэ восем год таму назад Зінаіда Захараўна скончыла Ашмянскае вучылішча механізацыі і працавала трактарысткай. Потым у гэтым жа вучылішчы атрымала пасведчанне камбайнеркі, а яшчэ пазней — пасведчанне брыгадзіра трактарнай брыга-

Зінаіда Захараўна Барташэвіч.

ды. Тры гады кіравала трактарнай брыгадай. І брыгада лічылася лепшай у раёне. У пачатку 1958 года Зінаіду Барташэвіч прызначылі кіраваць самай адстаючай паляводчай брыгадай калгаса «Беларусь».

— З кожнай такой лапы культыватара, — тлумачыла Зіна партаргу, — можна зрабіць конны разрыхляльнік. Трэба толькі з металічных прутаў выгнуць трохвугольнік на шырыню міжрадкоўяў. — Яна на зямлі намалёвала форму трохвугольніка. — Па параметры трохвугольніка размясціць зубы, а спераду прыварыць лапу культыватара. Ручкі трэба зрабіць такія, як у плуга. Пры рабоце навостраяная лапа культыватара будзе падразаць карэнні пустазелля, а зубы разрыхляць глебу ў міжрад-

коўях. Рукамі давядзецца толькі прапалоць гнёзды кукурузы.

— Ваша прапанова мае рацыю, — заўважыў парторг.

Па прыкладу Зінаіды Захараўны разрыхляльнікі зрабілі і ў іншых брыгадах. Гэтае простае прыстасаванне зберагло шмат працадзён, а галоўнае — дазволіла своечасова абараніць пасевы кукурузы ад пустазелля.

Палявая дарога аддзяляе кукурузу ад бульбы і ільну. Але мы спыняемся каля густой сцяны збажыны.

— Гэта наша «нябожчыца», — назначае Зінаіда Захараўна.

— З зімы выйшла вельмі слабая: маразы прыхапілі. Многія ралі поле ўзараць і пасеяць ярыну.

Савет старых калгаснікаў, да якога часта звяртаецца брыгадзір у сваёй працы, вырашыў пасыпаць

па жыцце дробную гноевую крошку і пабаранаваць. Так і зрабілі. Праз некаторы час яно так забуяла, што па гушчыні і вышыні абагнала жыта на іншых участках.

— Які ўраджай плануеце сабраць сёлета?

— Па чатырнаццаць цэнтнераў на круг. Гэта ўдвая вышэй, чым было тры гады назад.

Павагу людзей Зінаіда Захараўна заслужыла крыштальнай сумленнасцю і справядлівасцю. Калгаснікі ведаюць: іх брыгадзір і сама нічога не возьме і не дазволіць раскрадаць народнае дабро іншым. Гэта адразу зблізіла яе з народам. Можна таму ў вёсцы і называюць брыгадзіра, як блізкага, роднага чалавека — «Зінай».

П. УЦЯНАЎ

Калгас «Беларусь», Маладзечанскі раён.

Тры гады таму назад у жылым раёне Мінскага трактарнага завода па ініцыятыве Управлення гандлю Мінскага гарвыканкома была адкрыта дамавая кухня. Тут заўсёды мнагалюдна. Многія работніцы і служачыя прыходзяць сюды за гатовымі абедамі.

Смачныя і недарагія стравы, іх разнастайнасць, уважлівыя адносіны да патрэб наведвальнікаў зрабілі гэтае прадпрыемства грамадскага харчавання асабліва папулярным сярод гаспадынь. Штодзень кухня адпускае на дом звыш 300 абедоў. Вось што гавораць жанчыны аб рабоце дамавой кухні.

ВЫГАДНА І ЗРУЧНА

Для мяне вельмі зручна карыстацца дамавой кухняй. Тут заўсёды вялікі выбар разнастайных страў. На першае можна ўзяць мясны суп, расольнік, халаднік, боршч беларускі, украінскі і іншыя. Другія стравы таксама разнастайныя: рыба смажаная, цеццелі з рысам, біточкі мясныя з гарнірам, гуляш, катлеты мясныя, з морквы. Ёсць смажаныя качкі і куры.

Дамавая кухня эканоміць мне шмат часу. Прама з работы іду туды і за невысокую цану бяру абед на ўсю сям'ю. Абед на тры чалавекі каштуе ў сярэднім 6 рублёў. Час, які раней я траціла на набыццё прадуктаў і гатаванне страў, цяпер выкарыстоўваю для культурнага адпачынку, наведвання кіно, гуляння з дзіцём.

В. РУСЕЕВА,

работніца чыгуначна-нага цэха Мінскага трактарнага завода.

Трэці год працуе ў дамавой кухні поварам камсамолка Мая Пукач, яна ў дасканаласці асвоіла сваю прафесію. На здымку: Мая Пукач (справа) гутарыць з маладым поварам — выпускніцай Мінскай кулінарнай школы Соф'яй Кавалёнак.

Фота М. Мінковіча.

Работніца аддзела галоўнага канструктара трактарнага завода Л. Лысякова задаволена абедом. Яна з'яўляецца пастаянным кліентам дамавой кухні. Справа — раздатчыца Зінаіда Бандаревец.

Я ВЫЗВАЛІЛАСЯ АД КУХОННЫХ КЛОПАТАЎ

Мая сям'я невялікая: я, муж і дачка дашкольнага ўзросту. Працую ў прэсавым цэху трактарнага завода. Раней мне даводзілася пасля работы забіраць дачку з дзіцячага сада і разам з ёй ісці ў магазін па прадукты, а потым гатаваць ежу. Абедальні мы заўсёды позна. Адночы я паспрабавала ўзяць абед у дамавой кухні. Мне гэта вельмі спадабалася.

Дзякуючы дамавой кухні я вызвалілася ад кухонных клопатаў і маю магчымасць удзельнічаць у рабоце клуба.

Т. МІХАЛАП

АБЕДЫ ДАСТАЎЛЯЮЦЬ НА ДОМ

Жыву я ў раёне трактарнага завода, а працую ў Беларускім дзяржаўным універсітэце выкладчыкам.

Я вельмі задаволена работай кухні. Персанал чула і ўважліва адносіцца да заўваг і просьбаў гаспадынь, гатуе стравы па заяўках, імкнецца задаволіць наш попыт. Вельмі добра, што кухня дастаўляе абеды на дом, калі ёсць такая неабходнасць. Захварэла, скажам, гаспадыня і не можа ісці па абед. Тады работнікі кухні прыносяць яго дадому.

А. КАПСУКОВА

ЗДAROУЕ і выхаванне дзіцяці ў нашай краіне з'яўляецца не толькі асабістай справай маці і сям'і. Аб здароўі і выхаванні дзяцей штодзённа клапаціцца наша дзяржава. З году ў год расце ў краіне колькасць дзіцячых ясляў, дзіцячых садоў, летніх лагераў, дзіцячых санаторыяў. Штогод дзяржава выдаткоўвае вялікія сродкі для палепшэння ўмоў жыцця сваіх самых маленькіх грамадзян. Пра вялікія клопаты нашай дзяржавы аб дзецях ведае ўвесь свет. Пастаноўкай выхавання дзяцей у нашай краіне захапляюцца шматлікія замежныя дэлегацыі. Пспехі нашы, безумоўна, вялізныя. Яны могуць быць яшчэ больш значнымі.

Пастанова ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР ад 4 ліпеня мінулага года «Аб мерах па далейшаму развіццю сеткі дашкольных устаноў, палепшэнню выхавання і медыцынскага абслугоўвання дзяцей дашкольнага узросту Беларускай ССР» абавязвала кіраўнікоў прадпрыемстваў і калгасаў уважліва падысці да арганізацыі дзіцячых устаноў.

Мінуў год. Вядома, за гэты час многа зроблена, але не усё, што можна было зрабіць. Многія прадпрыемствы зусім не будуць дзіцячыя сады або будуць іх мала і марудна. Недастаткова дзіцячых устаноў на трактарным і на шарыкападшыпніковым заводах, на мотавелазаводзе, на фабрыках імя Крупскай і імя Тэльмана. Нярэдка будаўнічыя арганізацыі нядбайна адносяцца да сваіх абавязкаў. Год назад будрэмкантора Варашылаўскага раёна гор. Мінска адрамантавала дзіцячы сад № 74. Праз некалькі месяцаў атынкава адвалілася і афарбоўка дзвярэй, вокан і падлогі змылася, дах працякае. У такім жа стане знаходзяцца і іншыя дзіцячыя сады пасля рамонту.

У многіх нашых гаспадарнікаў укаранілася дрэнная звычка — з году ў год не асвойваюць сродкі па капіталаўкладаннях на будаўніцтва дзіцячых устаноў. За 1959 год не скарыстана 17% адпушчаных сродкаў. Па прадпрыемствах Саўнаргаса БССР план па капіталаўкладаннях выканан на 79,1%, а па ўводу ў дзеянне — толькі на 46%. Чаму гэта адбываецца? Мабыць, таму, што за дзіцячыя прадпрыемствы менш патрабуюць з гаспадарнікаў. Можам жа мы ў тэрмін уводзіць у строй прадпрыемствы, перавыконваць вытворчыя планы. Так, можам. А вось своечасова паклапаціцца аб дзіцячых установах не спяшаемся.

Здаецца, каму ж, як не Міністэрству сельскай гаспадаркі, прыняць усе меры да будаўніцтва дзіцячых ясляў у калгасах і саўгасах. Колькі працоўных рук узялося б за справу! Праедзьце па калгасах, пабывайце ў саўгасах і вы пачуеце, што не хапае рабочай сілы. Яно сапраўды так. То кукуруза стаіць не праполата, то лянок свірэпка заглушыла, а жанчыны-маці з малымі дзецьмі не могуць выйсці на работу. Усё гэта ведаюць у міністэрстве, аднак план капіталаўкладанняў па будаўніцтву дзіцячых ясляў за мінулы год выканан толькі на 40,8 працэнта.

У рэдакцыю прыходзіць шмат пісьмаў, у якіх жанчыны законна скардзяцца на сваіх кіраўнікоў. І жаданне ёсць працаваць, і працадзень робіцца ўсё больш паўнаважкім, а дзіця няма з кім пакінуць.

Бывае, што пакуль дзяўчына не замужам, яна — актывістка, перадавая работніца ў калгасе, а выйдзе замуж, паявіцца дзіця — і няма больш актывісткі.

Нядаўна аб такім факце нам паведаміў Фама Пятровіч Мацкевіч з вёскі Пушталёва Дрысенскага раёна. Яго жонка камсамолка Валянціна Максімаўна Мурашка да замужжа пяць год узначальвала звяно ў калгасе «Ленінскі шлях», неаднаразова атрымлівала падзяку за добрую работу, з'яўлялася дэпутатам сельскага Савета. Пасля замужжа Валянціна праца-

ГЭТА ВЕЛЬМІ ВАЖНА

вала па месцы жыхарства мужа ў калгасе «Юнацтва міру», а калі з'явілася малое, яна не змагла выхадзіць у поле, бо ў калгасе няма дзіцячых ясляў. Ва-

лянціну пачалі папракаць: «Ты не выпрацавала мінімуму працадзён». А ці лёгка выслухоўваць такое, калі жанчына прывыкла да працы, да актыўнага грамадскага жыцця. Нават заможныя калгасы-мільянеры не арганізуюць дзіцячых ясляў.

У калгасах і на прадпрыемствах нашай рэспублікі зусім нядаўна ўзнікла новая форма грамадскай дзейнасці жанчын — гэта жаночыя саветы. Вялікія і разнастайныя ў іх абавязкі. І адзін з першых і галоўнейшых — гэта клопаты аб дзецях, клопаты аб жанчыне-маці. Іх прамы і пачэсны абавязак — па-сур'ёзнаму заняцца дзіцячымі ўстановамі на прадпрыемствах і ў калгасах.

На заводзе імя Варашылава ў Мінску зусім нядаўна ўзяўся жонсавет за работу і ўжо за гэты кароткі час паспеў зрабіць некалькі карысных спраў. Шчырае дзякуй жонсавету скажуць работніцы.

Заслугоўвае ўвагі пачын аўтазаводцаў у будаўніцтве дзіцячага сада метадам народнай будоўлі. Параіліся тут бацькі і маці і вырашылі дапамагчы заводу за звышпланавыя наакупленні пабудаваць дзіцячы сад на 125 месц. Не стаяў у баку ад гэтай добрай справы і заводскі камітэт. І вось памяшканне гатова. Хутка яго пакоі запоўняць дзеці, бацькі якіх уласнымі рукамі стварылі ўтульны дзіцячы сад. Такія ініцыятывы заслугоўвае ўсялякай падтрымкі.

Толькі прыведзеныя факты сведчаць аб тым, што будаўніцтва дзіцячых дашкольных устаноў можа і павінна быць вырашана. Гэтага патрабуюць інтарэсы дзяржавы і інтарэсы жанчын-маці, актыўных працаўніц нашай Айчыны.

Выхаванне дзяцей з'яўляецца справай бацькоў і дзяржавы адначасова. Вось чаму не павінны стаяць у баку ад гэтага пачэснага абавязку райкомы партыі і райвыканкомы. Ім трэба больш аддаць увагі будаўніцтву дзіцячых устаноў.

Нельга абыходзіць маўчаннем кожны факт зрыву будаўніцтва дзіцячых устаноў, бо гэта закранае інтарэсы многіх маці, а значыць і інтарэсы народа.

У саўгасе «10 год БССР» Любанскага раёна Мінскай вобласці ўжо шмат год працуюць дзіцячы сады. Тут малышы адчуваюць сябе, як дома. У іх шмат цацак, добрых выхавальцаў, чыстых і ўтульных пакояў.

На здымку: малышы ў пакоі для гульні.

Фота А. Лукашова.

Будынак дзіцячага сада, пабудаваны рукамі аўтазаводцаў.
На здымку (злева направа: кладаўшчыца эксперыментальнага цэха Любоў Абраменка, слесары рамонтна-механічнага цэха Анатоль Порах, слесар цэха шасі Георгій Лушчык, кладаўшчыца рамонтна-механічнага цэха Рэгіна Порах, слесар заводскай лабараторыі Вячаслаў Разанцаў, прараб будаўніцтва Ніна Апаровіч і інжынер аддзела галоўнага механіка Валянціна Азёрава.
Фота М. Мінковіча.

ВЫДАТНАЯ ІНІЦЫЯТЫВА

У маляўнічай мясціне аўтазаводскага пасёлка, сярод хвой, узвышаецца цудоўны двухпавярховы будынак. Гэта — новы дзіцячы сад, пабудаваны рукамі рабочых і работніц завода.

Наўрад ці хто скажа цяпер, хто ініцыятар гэтай выдатнай будоўлі. Думка аб будаўніцтве дзіцячага сада сваімі сіламі ўзнікла адначасова ў многіх аўтамабілебудаўнікоў пад уплывам жыцця. У раёне аўтазавода шэсць дзіцячых садоў і трое ясляў. Па народнагаспадарчаму плану за сямігоддзе тут будзе пабудавана яшчэ восем устаноў для дзяцей. Здаецца, няма. Але такая колькасць дашкольных дзіцячых устаноў не задавальняе патрэб шматлікага калектыву.

І вось у адзін з летніх дзён мінула года на пасяджэнні заводскага камітэта прафсаюза абмяркоўвалася пытанне аб будаўніцтве дзіцячага сада за кошт звышпланавых назапашванняў і сіламі бацькоў. Так мнагалюдна на пасяджэнні заўкома, бадай, ніколі не было. Спрачаліся горача і доўга. Многія не верылі ў рэальнасць гэтай справы, гаварылі, што не будзе будаўнічых матэрыялаў, санітарна-тэхнічнага і ацяпляльнага абсталявання і інш., што ўсё гэта цяжка набываць для няпланавай будоўлі. Аднак большасць прысутных, асабліва жанчыны, настайвалі на тым, што за справу трэба ўзяцца неадкладна, перамагаючы ўсе цяжкасці. Так і вырашылі.

Грашовыя сродкі выдзеліла дырэкцыя з фонду прадпрыемства. Заўком стварыў камісію, якую ўзначаліў на-

меснік старшыні заўкома тав. Чайкоўскі. Быў складзены графік выхаду на работу па цэхах. І вось на будаў-

нічую пляцоўку пачалі прыходзіць ліцейшчыкі, канструктары, кавалі і тэхнолагі, зборшчыкі і наладчыкі, прасаўшчыкі, рабочыя і работніцы многіх іншых прафесій. Працавалі пасля работы, у час адпачынку і ў выхадныя дні. Цэх рамонту жылля паслаў на будоўлю спецыяльную бригаду для кладкі сцен. Праўда, работа не заўсёды ладзілася. То не хапала цэглы, то не было вапны, ацяпляльных прыбораў, сталярных вырабаў, але цяжкасці пераадоўваліся. Самі бацькі рабілі вокны, дзверы, энергетыкі завода забяспечвалі будоўлю электраабсталяваннем, саўнаргас дапамог набыць ацяпляльныя прылады, сантэхабсталяванне. І вось будынак узведзены. Цяпер закончыліся ўнутры-аддзелачныя работы, планіроўка тэрыторыі. Вакол высаджаны дэкаратыўныя дрэвы, кусты, разбіты клумбы — тут будзе шмат кветак. Сярод зеляніны пабудаваны паветкі, веранды, дзіцячыя пляцоўкі.

У хуткім часе 125 малышоў запоўняць утульныя і светлыя пакоі, зробленыя рукамі бацькоў. Створаны ўсе ўмовы для фізічнага і духоўнага выхавання нашай дзетвары. Іх маці змогуць спакойна працаваць у цэхах і лабараторыях завода.

Выдатную ініцыятыву праявілі аўтазаводцы! Як добра было б, каб яе перанялі іншыя прадпрыемствы рэспублікі.

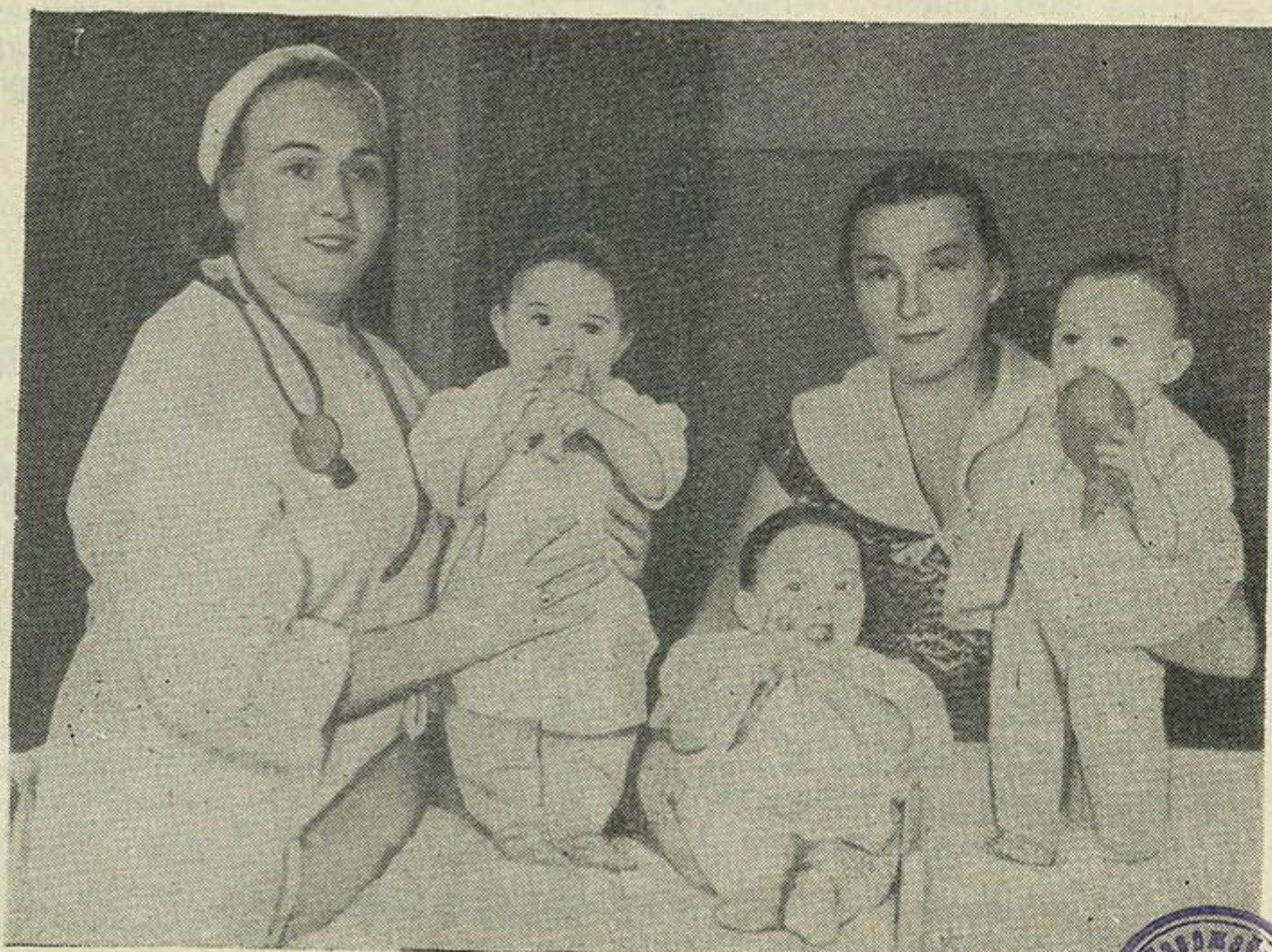
Т. МАЦКОўСКАЯ.

У адзін з лістападаўскіх дзён Яўген Дульскі, начальнік цэха Гарадзішчанскага фанернага завода Пінскага раёна, з хваляваннем чакаў весткі ад жонкі, якую ён адвёз у Пінскі радзільны дом. І вось дзяжурная акушэрка выходзіць павіншаваць бацьку.

— Усё добра, вы шчаслівы. Адразу тры дзяўчынкі. Дзяўчынкі з першых дзён жыцця былі акружаны клопатамі і ласкай як з боку дзяржавы, так і з боку грамадскасці. Цяпер Веры, Надзі і Любе пайшоў ужо дзевяты месяц. Блізныя добра развіваюцца: вага 7.600, 7.650 і 7.800 грамаў.

— Шмат шчасця ўнеслі дзеці ў нашу сям'ю, — гаворыць маці.
На здымку: (злева направа) урач дзіцячай кансультацыі Людміла Зарэцкая пасля агляду Веры, Надзі і Любы разам з іх маці Кацярынай Дульскай...

Фота У. Бурака.

Справы жаночага савета

ПРА гэта даведаліся ўсе адразу, хоць і не было ніякіх аб'яў.

— Заўтра нам аўтобус пададуць, — перадавалі жанчыны адна другой. «Нам» — гэта значыць работніцам, якія носяць сваіх дзяцей у яслі або ў сад.

Яслі і сад вельмі далёка ад пасёлка, дзе жывуць рабочыя завода. Маці-работніца павінна патраціць шмат часу, каб праводзіць дзяцей. Часта пра гэта гаварылі і на сходах, і ў заўкоме, і проста паміж сабой. Але ўсё заставалася, як і было. Раптам навіна.

Кожнай раніцой у 7 гадзін 30 мінут на вуліцы Сталковай, дзе жывуць рабочыя завода імя Варашылава, спыняецца аўтобус. Яго чакаюць маці з дзецьмі. Зараз работніцы трацяць менш паўгадзіны на тое, каб, не спяшаючыся, адправіць дзяцей у дзіцячы ўстанова.

Потым з'явілася яшчэ навіна — у перадвыхадны дзень работнікі сталовай даставілі ў цэхі, проста да станкоў, гарачую каву і бутэрброды. Як гэта зручна! Рабочы дзень кароткі, злёгка перакусіць зусім нядрэнна.

— Добра зрабілі! Малайцы!

А хто ж тыя «малайцы»? Ды жанчыны-актывісткі — жонсавет. Ён нядаўна пачаў сваё жыццё, усяго месяцы два, але пра яго гавораць на заводзе. Жонсаветаўкі стукаюць ва ўсе дзверы, калі трэба вырашыць набалелае пытанне, калі трэба дабіцца дапамогі. Яны ідуць у партком, заўком, да дырэктара.

— Прайшло нямнога часу, як выбралі жонсавет, — расказвае сакратар парткома, — а зроблена многа. Часта бывае, што за вялікімі вытворчымі справамі робяцца непрыкметнымі многія, на першы погляд «дробныя» пытанні. А жонсавет нічога не прапускае.

Заўком адцягваў адпраўку дзяцей у піянерлагеры. Адна, другая маці сказалі пра гэта старшыні жонсавета Б. М. Будойніч.

— Дні стаяць добрыя, а нашы дзеці ў горадзе, як на патэльні смажацца. Ім бы ў лесе зараз бегаць, а заўком не разварушыўся.

— Няма чаго дзяцей у горадзе трымаць, — патрабавалі жонсаветаўкі. — Скарачайце «арганізацыйны» перыяд.

І дамагліся свайго. А потым арганізавалі ў піянерлагеры штодзённае дзяжурства бацькоў.

У выхадныя дні бацькі наведваюць дзяцей. І тут жонсавет дапамог. Дамовіліся з таксаматорным паркам: кожную нядзелю да пасёлка рабочых на Сталковай вуліцы падыходзяць два грузавыя таксі. Усім жадаючым хапае месца.

Абеды, аўтобус, грузавыя таксі — як усё гэта проста і ў той жа час добра!

Не ўсе дзеці выехалі ў лагеры, на дачы. Частка дзяцей засталася ў горадзе. З дапамогай жонсавета была арганізавана гарадская пляцоўка. З гарана прыслалі двух выхавацеляў. Дзеці ўвесь дзень праводзяць разам, абедуюць у заводскай сталовай. (Палавіну кошту абеду аплачваюць бацькі, а палавіну ўносяць заўком.) Дырэкцыя дала аўтобус, і дзяцей вывозяць у лес, на Мінскае мора.

Не толькі бытавымі пытаннямі займаюцца актывісткі. Іх вельмі цікавіць выкананне вытворчых планаў. У ліцейным цэху, дзе працуе шмат жанчын, створаны тры брыгады стрыжнёўшчыц, якія змагаюцца за званне брыгад камуністычнай працы. Яны выконваюць зменнае заданне на 120%, працуюць зладжана, павышаюць сваё майстэрства.

Нядаўна стрыжнёўшчыцы сабраліся на нядзельнік па прыбіранню ўчастка.

— У нас усё павінна быць прыгожа, — сказала Лідзія Аляксандраўна Салодкая, — і работа і рабочае месца.

Яна працуе тут даўно, яе паважаюць у цэху, да яе слоў прыслухваюцца. Ва ўсіх добрых пачынаннях побач з ёю Ганна Агееўна Лаўнікава — знатная стрыжнёўшчыца, узнагароджаная ордэнам «Знак пашаны».

Дзень за днём заваёўвае аўтарытэт і павагу жонсавет. Яго ўзначальвае інжынер Б. М. Будойніч, намеснікам старшыні выбралі нарміроўшчыцу інструментальнага цэха М. В. Іванову. Створана пяць секцый — вытворчая, бытавая, школьная, культмасавая, дзіцячая. Членамі жонсавета выбраны канструктар Л. А. Цішына, заг. дзіцячага сада Л. У. Галубкова, канструктар Л. Г. Калініна, дыспетчар зборнага цэха А. С. Жырухіна, эканаміст першага цэха Т. В. Строкіна. Усе яны ўзначальваюць секцыі.

Зараз жонсаветы створаны ўсюды. Але не ўсюды яшчэ ўключыліся ў актыўную работу. Спадзяёмся, што вопыт варашылаўцаў будзе ім карысны.

Н. СЯРГЕЕВА

Заслужаным аўтарытэтам карыстаюцца члены жаночага савета сярод калектыву Віцебскага домабудаўнічага камбіната. Члены савета займаюцца пытаннямі арганізацыі працы і быту, дапамагаюць у паляпшэнні работы дзіцячых садоў і ясляў, удзяляюць увагу паляпшэнню культурнага абслугоўвання работніц.

НА ЗДЫМКУ: члены савета (злева направа) загадчыца дзіцячага сада Ніна Краўцова, бухгалтар Ганна Стрыжнёва, загадчыца бібліятэкі — старшыня савета Ніна Карсакова, актывістка Палаца культуры Браніслава Зелянкова, камендант інтэрната Соф'я Ірзак і хатняя гаспадыня Антаніна Уртамонава падбіраюць матэрыял для стэнда па выхаванню дзіцяці.

Фота С. Капелькі.

Пятрусь БРОЎКА

Пам'яці маці маёй

Малюнкi Ю. Архіпава.

I.

Думаў я, пройдуць зімы і вёсны,
Сціхне ў грудзях маіх боль невыносны,

Сэрца забудзе часіну цяжкую...
Боль не сціхае. Маўчаць не магу я!

Я ўсхваляваны, узрушаны й сёння,
Маці, адна ты, а вас жа мільёны —

Зніклі вы ўсе ў непраглядныя ночы...
Помню, хадзіў я — увосень аднойчы,

Поўнымі гора, пакуты вачыма
Клікаў цябе між драгоў Асвятніма.

Толькі вятры мне адказвалі гулам,
Як ні гукаў я, ты не пачула.

Шыбы ў бараках былі ледзянымі,
Мулкія нары стаялі пустымі.

Глянучы я ў карцар, таксама нікога,
Дыхала стынню з цэменту падлога,

Нават наручнікі моўчкі ляжалі,
Быццам па целе людскім сумавалі.

Маці! І тут табе быць давялося,
Колькі тваёй тут крыві пралілося,

Знаю, ў жалезе былі твае рукі —
І гэта і гэта не ўсе яшчэ мукі...

Хай бы лепш сэрца не чула, не знала,
Што мне адна паланянка сказала:

Ціхай, знявечанай і ледзяною
З часу таго ты стаіш прада мною,

З болем, што сэрца маё не пазбудзе,
З нумарам, што прапаліў мае грудзі.

Ўзімку, як снежныя ветры кружылі,
Каты тваю галаву агалілі —

І на прамерзлы, лядовы дзядзінец
Вывелі босай ў сарочцы адзінай.

Падала. Білі раз'юшана боты,
А знепрытомнела — пала, а потым...

Шмат валасоў я жаночых пабачыў,
Бы горы ўзвышаліся іх, няйначай —

Светлыя, чорныя і агнявыя,
Цьмяныя, з попелам, часта сівыя,

Былі, што й колеру нельга адзначыць,
Былі, што лянок пшачотны, дзіцячы...

Маці, тваю там няшчасную долю
Бачыў, цябе ж знайсці я не здолеў,

Што між барханаў пустэльні пясчынкі,
Ты ў такім моры не больш, як слязінка.

Там жа плач матак сабраны са свету...
Як жа забыліся хутка пра гэта!

Шмат каму мусіць яно прыгадацца,
Як з валасоў тых рабілі матрацы.

Дзе ж яны, што карысталіся імі?
Многія ходзяць сягоння жывымі.

Як жа яны, кроважэрныя, спалі,
Спалі на слёзах людскіх, як на хвалях.

Выйшаў. Ад болю пачаў я хістацца,
Чатыры трубы пабачыў на пляцы,

Быццам што чорныя здані якія,
Памочнікі катаў, каты нямыя.

Колькі крыві на іх з дымам асела,
Колькі жыцця цераз іх праліцела...

Колькі вачэй і сястрыных і братніх
На іх паглядала ў час свой аstatні.

Ведалі бедныя перад загубай,
Шлях іх праз тыя жахлівыя трубы.

Выгляд тых трубаў звяроў не трывожыў.
Думка жывых пагадзіцца не можа —

Тады як у печах людзі каналі,
Гралі аркестры і каты скакалі,

Ведзьмы ў спадніцах дарылі там ласкі,
Бразгалі чаркі, кубкі з шампанскім,

І ў задаволенні рэдкім балем
Рот да вушэй раздзіралі там «хайлем».

Зноў я да труб падступаюся грозна...
Ды з нежывымі спрацацца не можна.

Дык як жа знайсці нам катаў на свеце,
Тых, што скакалі ля вогнішчаў смерці?

Сэрца ахутала болем трывога,
Маці гукаў я... Нідзе і нікога...

Многа хадзіў я там па сцяжынках,
Можа, з'яўлялася ты мне пылінкай,

Што майго вока кранулася, тою,
Той, на якую азваўся слязою.

Можа, дзе там на зарослых палетках
Ты на мяне ўзіралася кветкай,

Кветкай, што быццам слязою налілася,
Тою, што з сэрца твайго ўзнялася.

Маці! Я з болем глядзеў на палетак,
Колькі вас, колькі загубленых кветак,

Колькі дзе згінула вас, невядома,
Колькіх дагэтуль чакаюць вас дома.

II.

Я ж і дагэтуль спакою не маю,
Часта, я часта дамоў наезджаю.

Сэрцам хаваю адну спадзяванку,
Можа, сустрэнеш, як раней, на ганку,

Скажаш:— Як ты без мяне там гаруеш?
І са слязою, як заўжды, пацалуеш.

Досыць мне ростані, родная, досыць,
Што ты загінула, можа, здалося,

Сенцы адчыніш, паклічаш у хату,
Можа й не быў я ў тым месцы
праклятым,

Дзе ты збылася ў пакуце пякельнай...
А каля печы зазвоніш патэльняй

Ды за сталом, за абрусам бялюткім,
Будзеш расказваць навіны ціхутка.

Лягу з дарогі, а ты пры мне сядзеш,
Сядзеш, маю галаву ты паглядзіш,

Скажаш:— Які ж ты, які ж ты сівенькі...
А я прыгадаю, як быў 'шчэ маленькім,

Нашу старую, нізенькую хатку —
Ранне, калі ты пякла нам аладкі,

Полудзень з поліўкай, з кашай ячною,
Потым вячэру з бульбай смачною,

Казку, якая дагэтуль мне сніцца...
Не, мне ніколі таго не забыцца,

Як ты спявала, як прала, як жала,
Як шыла кашульку, як вышывала,

Як пахлі рукі твае лебядою
І хлебам жытнёвым і сырадом...

Як яны нас абдымалі і грэлі,
Як твае вочы ласкава глядзелі...

Маці, прыехаў, цябе я гукаю,
Ты ж не выходзіш, бо ява такая,

Што сілы няма яе перайначыць.
Ніколі цябе я больш не пабачу.

Віхуры вайны даўно адшугалі,
У тых, хто вярнуўся, хаты пасталі,

На месцы ж даўнейшай нашай хаціны
Толькі зарослы падмурак адзіны

Ды поблізу ганку сінім аблокам
Бэзавы куст высокі, шырокі,

Здаецца, ўзляціць, уздымаючы крылы...
Гэта яго ты без нас пасадзіла.

Ён уцалеў ад навалы-пажару.
Вярнуўся і я. А ты толькі ў марах.

Мне бэзавы куст як быццам гаворыць,
Як ты тут жыла ў бядоце, у горы,

Як на святанні ўранку ўставала,
На ўсход паглядала, нас ты чакала,

А мы былі дзесьці ў полімі бою,
Ты ж заставалася ў хаце адною,

Боязна ў час той ў спусцеўшае хаце,
Хто ж табе, маці, памог у няшчасці?

Не, не заціх твой у сполаху ганак,
Сталі сынамі ў цябе партызаны.

Хай ты пісанага слова не знала,
Чыстую праўду ты сэрцам чытала,

Ты з партызанамі, з чорнай аблогі,
Разам шукала да волі дарогі.

Стрэў брыгадзіра я, дзядзьку Ісая,
Ён аб тых днях, пра цябе ўспамінае.

У шэрае світцы — простым мундзіры,
Быў брыгадзір наш тады камандзірам.

Быў яго дом пад сасной і пад грабам,
Не раз і ў цябе ён спыняўся са штабам,

Не раз ты шаптала ім пры лучынцы,
Як лютавалі ў акрузе чужынцы.

Абвязвала раны белай хусцінкай,
Дзялілася з імі хлеба скарынкай.

Зваў жа Ісай цябе мацею добрай,
Быў жа Ісай камандзірам харобрым,

Дзе не пакажацца, ў трасцу кідала
Ад радавога да генерала.

Дзе ён з арламі сваімі спыняўся,
Волі агеньчык да неба ўздываўся.

Вёскамі, сёламі, ўсімі шляхамі
Успыхвала помста ўвысь аганькамі,

Чырванню над небасхілам лілася,
Покуль ў суцэльны пажар не сышлася,

Покуль не зведаў пракляты чужынец,
Што спапялец яму ў гэтай краіне.

Маці! А з нашае, роднае хаты
Іскара яркай, маленькай была ты,

Іскарай, што родным, як свечак, свяціла,
Іскарай, што набрыдзь-чужынцаў паліла,

Што прывяла акупантаў да скону...
І ты ёй была, адной між мільёнаў,

Маці, мінулі пакутныя ночы,
З тым, што няма вас, мірыцца не хочам,

Толькі адно супакойвае ў жалю,
Што нездарма вы жыццё аддавалі.

Каб ты магла як узняцца з пылінкі
І каб з'явілася хоць на часінку —

Убачыла б край свой у яркім цвіценні,
Убачыла б новыя ты пакаленні.

Сонечны ранак над хатамі грае,
Ты б не пазнала сягоння Ісая —

У брыгадзіра няма аўтамата,
Качак гадуе Ісай, куранятаў...

Гэтая праца Ісая так любя,
Кожнаму ледзь не цалуе ён дзюбу.

Каб жа на нашу зямлю не напалі,
Ягонныя б рукі зброі не зналі.

12 Катаў не знішчыш рукамі пустымі,
Шкода вас, родных, загубленых імі.

І маці мне кажа, так мне здалося:
— Досыць па нас вы паплакалі, досыць.

Шануйце, пільнуйце, што збудаваці,
Каб болей пакутаў людзі не зналі.

Словы яе ўсхвалявалі глыбока,
Думка мая сіганула далёка —

Што гэта? Фюрара дух апантаны?
Зноўку вайсковыя б'юць барабаны.

Зноўку на пляцы за ротаю рота,
Тупат і грукат ад кованых ботаў.

Трубяць фанфары, і б'юць барабаны,
Чорная свасціка зноўку ў пашане,

Цягнецца к горлу людзей прагавіта,
Хай сабе сцягам інакшым прыкрыта.

Выпаўзлі з нораў «героі» былыя,
Крык звар'яцелы напоўніў піўныя,

Прагна яны паглядаюць да ўсходу,
Фюрара славяць, завуць у паходы,

Прагнуць крыві іх драпежныя рукі,
Мала, напэўна, было ім навукі.

Кружаць галовы ім збродныя мары,
Іх не кранаюць мільёны ахвяраў.

Іх не ўстрыжывала, не засмуціла,
Што за плячамі магілы, магілы...

Кожны з іх любіць толькі самога,
За чалавека не лічыць другога.

Канцлер на розум не вельмі, ды ўпарты,
Ён папярэдняга канцлера варты.

Канцлеру даўняй вялікасці шкода,
Кліча салдатаў за Нэйсэ і Одэр.

Зноўку бароны высоўваюць шыі,
Сняцца ім, сняцца палацы былыя,

Сняцца ім замкі, дзе вежы з арламі,
Сняцца маёнткі з былымі рабамі.

Хочацца светам валодаць сягоння,
Б'юць барабаны вайсковыя ў Боне,

Мчаць па шляхах ашалелыя танкі,
Цешацца гэтым цыбатыя янкі,

Шлюць самалёты для практыкі лётнай,
Шлюць і ракеты з начынкай смяротнай.

Прагнуць ракеты людское загубы,
Хіжа свае панацэльвалі дзюбы,

Злосна гарматы наставілі жэрлы,
Толькі пусціце, усё б яны эжэрлі.

Крывавай, крывавай прагнуць работы
Іх мінамёты, іх кулямёты...

Так нечакана успыхваюць войны,
Людзі! Не можам глядзець мы спакойна.

Бачыце, як ланцугі вам куюцца,
Помніце Фучыка: «Пільнымі будзьце!».

Многім з бядой давалося сустрэцца,
Грукае кожнаму попел у сэрца.

Ці мала, ці мала на горкай дарозе
Мы рассыпалі крываваыя слёзы?

Помніце, як захлыналіся ў дыме,
Помніце, як засыпалі жывымі?

Могуць забыцца адны толькі здрайцы,
Як з-пад зямлі шавяліліся пальцы,

Як кулакі яны моцна сціскалі,
Што за наказы яны нам давалі?

Чуеце, вораг узняўся, адужаў,
Ён не збіраецца несці вам ружы.

Яго падбіваюць, хціва смяюцца,
Помніце, людзі, — пільнымі будзьце!

Хто яму значыць дарогу такую?
Сэрца — у гневе, маўчаць не магу я!

III.

Шмат паблукай я, паездзіў па свеце,
Многа ў жыцці я пабачыў і стрэціў.

Быў я, дзе сонца пячэ уладарна,
Быў я аднойчы за кругам палярным,

Быў, дзе красуюцца пальмы, платаны,
Быў я далёка па-за акіянам.

Знаю, што гэта адкрыццём не будзе —
Вайны не жадаюць простыя людзі.

Маглі б спаць спакойна дзеці малыя,
Бяда, што пануюць людзі другія,

Тыя, што кроплі не зведалі гора,
Седзячы недзе далёка за морам.

З рэчкі, што кроў цякла налітая,
Ім ручайка плыла залатая.

Іх не змушае вайна хвалявацца
Болей, чым кроў на парэзаным пальцы.

Войны ім — толькі карысная справа,
Толькі нажыва і толькі забава.

Покуль жа будзе такі, хоць адзіны,
Людзі сусвету маўчаць не павінны.

Яго б адвучыць ад намеру дурнога,
Усім на паказ вадзіць бы такога,

Дзе жахаў былога руіны відны,
З дашчэчкай на грудзях, што хоча

вайны.

Людзі, ёсць многа, што прагнуць
разбою,
Нельга сягоння сядзець у спакоі,

Нельга казаць так: «Абыйдзецца
неяк»,
Покуль ракеты не ўзнімуцца з рэк.

Так памыліцца да гібелі можна,
Войкнеце потым, ды будзе запозна.

Што ж мяне гэтак хвалюе сягоння?
Прыгожы Патомак у Вашынгтоне,

Хвалі зялёныя ціха гайдае,
Помнік Лінкальну на іх паглядае,

Ён над Патомакам ўзняўся удала...
Што ж на другім яго беразе стала?

Што за будынак, суровы па модзе,
Людзі імкнуцца яго абыходзіць.

Вось ён і ёсць, дзе рыхтуюцца войны,
Дарма, што гучна завуць Пентагонам.

На Арлінгтон* узіраецца пільна —
Бог там яго пад плітою магільнай,

Ён, праўда, на шчасце, не зварухнецца,
Богам ягоным — Далес завецца.

Бога такога не пусцяць да раю!
Не, Пентагон не Амерыка, знаю —

І сэрца маё ніяк не забудзе,
Ёсць у Амерыцы добрыя людзі,

Тыя, што ў працы цяжкой на заводзе,
Тыя, што трактар палеткамі водзяць,

Тыя, што сеюць разумнае слова,
Што ў кабінетах сядзяць навуковых,

Тыя, што працы адданыя шчыра
І так, як і мы, дбаюць аб міры.

А ёсць, што завём мы зграяй ліхою,
Што пагражаюць знішчальнай вайною,

Яны не слабыя, хай іх і мала,
Яны мільянеры і генералы.

Што ж іх так цягне, так цягне да бою?
— Грошы і зброя, грошы і зброя.

Грошы заўжды павялічваюць зброю —
Растуць генералы — далараў героі,

Зброя заўжды павялічвае грошы —
Грабуюць мільянеры золата коўшам.

Бомбы не нішчылі іхнія хаты,
Каты не стрыглі сясцёр іх і матак,

Не гналі да печы з іх вязняў панурых
І не рабілі пальчатак са скуры.

Калі ж каму сёння хочацца бою,
Людзі, параім зрабіць ім такое —

Усім, хто да бойкі вельмі імкнецца,
Даць дзесьці выпу пустэльную ў свеце.

Даць ім пячоры і іх сутарэнні,
Даць ім у рукі дубіны й каменні,

Хай, не зважаючы рангаў і звання,
Б'юцца ў ахвоту ад рання да рання,

Адзін па другому і ў злосці і ў поце,
Хай там малоцяць, хай там малоцяць...

Тым, што абрыдне вась так забаўляцца,
Можна параіць заняцца і працай...

Ды гэта лятункі, нязбытныя мары,
Бяздзейнасці нам не даруюць ахвяры.

Прэч абыякавасць, зрабіць мусім самі,
Кажуць, што кропля пакрышыць
і камень.

Мы паяднаемся — моц узрастае,
Мы — гэта камень, іх — кропля малая,

Калі ж гэта кропля атрутай нальецца,
Каменю кроплю знішчаць даўдзееца.

Трэба адрэзаць дарогу для войнаў,
Каб чалавецтва магло жыць спакойна.

IV.

Нішчыць нікому не дадзена права,
Людзі, а колькі у нас яшчэ справы,

Справы, каб гора не ведалі людзі,
Справы, каб гора не крatala грудзі,

Калі мы наперад думкай ляцелі,
Калі за вякі мы паразумнелі,

І на зямлі ёсць куточки ўжо раю,
Калі мы на Месяц пэўна сягаем,

Калі, як жывыя, птушкі-ракеты
Лятуць над усёю нашай планетай,

Калі так узняўся спрыт чалавечы,
Чаму б не дадумаць простае рэчы,

Каб сэрцы не пазбаўляліся жалю,
Адзін каб другога не забівалі.

Трэба з вар'яцтва такога нам выйсці,
Клыкі ў звярыны і вострыя кіпці,

А колькі атруты, згубы і здэкаў,
Колькі надумана на чалавека?

Досыць нам войнаў, пакутаў і смерці,
Давайце лепш глянем, што робіцца
ў свеце?

Многа балотаў, пустэляў бязводных,
Многа без вопратак, многа галодных,

Колькі без лекаў пакутліва стогне,
Колькі не маюць павязкі на сцёгны,

Колькім цвіка на'т няма на патрэбу,
А колькім страхом — адзінае неба.

Многа нямытых, у брудзе, у гною,
Многа працуе — дзіцё за спіною.

Многа, што радасці ў свеце не знаюць,
Так і не зведаўшы шчасця, канаюць.

Скрозь па зямлі, на розных дарогах,
Ёсць іх на гора яшчэ вельмі многа.

Мы мусім даць раду сваімі рукамі,
Калі ў нашых грудзях сэрца, не камень.

Давайце збудуем добрыя хаты
Заместа ракет, заместа гарматаў,

Давайце ж бальніцы, школы памножым
Заместа знішчальнікаў і бамбавозаў.

Хопіць работы адважным і смелым,
Хопіць для чорных, жоўтых і белых!

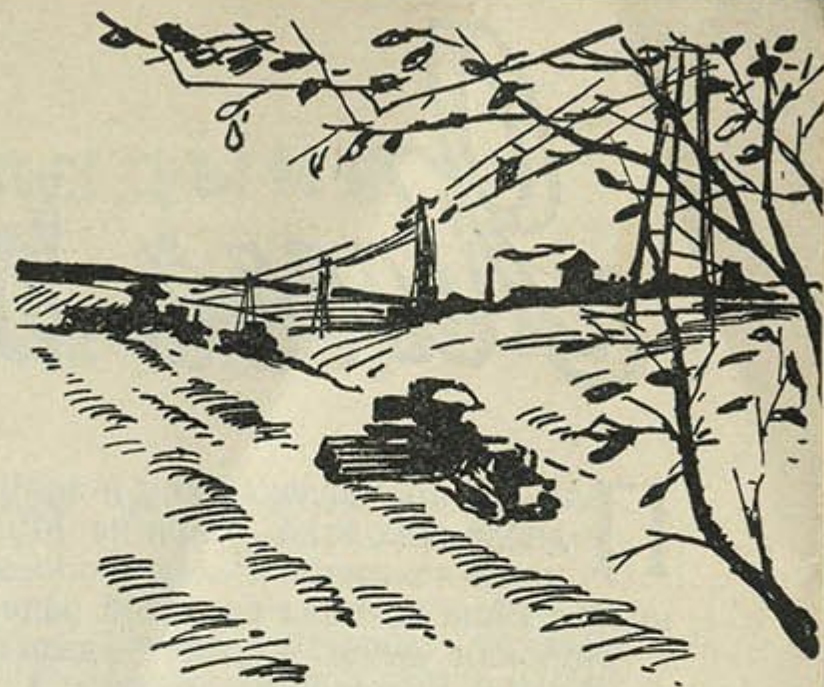
Будзем падмуркі і цэглу мы класці,
Каб на зямлі людзі зведалі шчасце.

Лепей на кветку ўглядацца малую,
Чым на гармату найболей цяжкую.

Лепш самалётам нам лётаць у госці,
Чымся знішчаць дзесь жывого кагосьці.

Хай над забойцамі віснучь праклёны...
Маці, адна ты, адна між мільёнаў —

Схавалі ад нас вас чорныя трубы,
Мы ж вас заўсёды, заўсёды вас любім,

Вы гадавалі, вучылі на тое,
Каб мы заўсёды любілі жывое.

Маці, каб глянуць магла ты вачыма,
Каб жа ты знала, што ў нас на Радзіме!

Збожжа ўздымаецца быццам гарою,
Пчолы на дрэвах за роямі роі,

З возерам рэчка, здаецца, гамоніць,
Жаўра на небе шархоткамі звоніць,

Шэпат вішнёвы пры кожнае хаце,
Кветак вачыма глядзяць сенажаці.

Бусел клякоча, сказаць нешта хоча,
Трактар узбуджана дзесьці гуркоча,

І адгукаецца з новай запрады
Станцыя роўным, размераным гудам.

Далытна глядзяць дзяцей вачаняты,
Большае ў гнёздах малых птушанятаў,

А на ўзышоўшых нанова дубочках
Быццам хто выразаў спрытна лісточкі.

Цераз палеткі, лясы і разлогі
Ва ўсе канцы свету леглі дарогі.

Дзе ж я не ездзіў, а ездзіў багата,
Бліжай дарога да роднае хаты.

Вольна ў нас дыхаюць вольныя грудзі,
Маці, пакутных мы вас не забудзем,

Помнілі ў горы і ў радасці помнім —
Помнік на ўзгорку ля вёскі сягоння,

З каменю нашага ён збудаваны,
Там стаіць на ім вы, партызаны,

Сцяг на тым помніку горда лунае,
На ім камандзір, як быццам Ісая.

Побач, нацэліўшы ўдаль аўтаматы,
Нашыя хлопцы і нашы дзяўчаты.

Маці, і ты там хусціну ўздымаеш,
Быццам адтуль на мяне паглядаеш.

Погляд вачэй тваіх добра вядомы,
Ты заклікаеш з дарогі дадому.

Маці, мы кажам, былыя салдаты,
Ворага болей не пусцім да хаты,

Сёння імкнемся насустрач мы зорам,
Сёння не стрэльбамі ў свеце гаворым,

З сэрцамі сэрцы ўзнімаюць размовы.
Сёння магутныя нашыя словы —

Скрозь над зямлёю праменьнямі
свецяць:—
— Мір ва ўсім свеце! Мір ва ўсім свеце!

Ждановічы,
чэрвень, 1960 г.

* Арлінгтон — могілнік для прывілея-
ваных у Вашынгтоне.

Яны будуюць горад

ПАСЛЯ працяглага часу я зноў апынуўся на паўднёва-заходняй ускраіне Мінска. У новым мікрараёне вуліц Розы Люксембург і Карла Лібкнехта мяне здзівіла некалькі радасных нечаканасцей.

Навокал дамы, дамы, дамы... На полі, дзе калгаснікі вырошчвалі бульбу і буракі, узняліся шматпавярховыя гмахі будынкаў, з'явіліся новыя кварталы са шматтысячным насельніцтвам. Уздоўж вуліц стаяць белыя шматпавярховыя камяніцы. У іх каля 2.600 добраўпарадкаваных кватэр. Летась Палац навукі прыняў у свае светлыя класы звыш тысячы навасельцаў-школьнікаў, а нядаўна пабудаваныя дзіцячы сад і яслі лёгка знайшлі па звонкіх галасах дзяцей. Не забыты і штодзённыя патрэбы жыхароў гарадка: на кожным кроку — шыльды «Прамтаварны», «Прадуктовы», «Гародніна і фрукты», «Швейная майстэрня», «Абутковая майстэрня», «Аптека», «Цырульня», «Паштовае аддзяленне».

Новы дом... Чыста вымытыя вокны, да бляску нацёртая падлога. Гасцінна расчынены свежапафарбаваныя дзверы. Дом гатовы прыняць пад свой дах навасельцаў... З раніцы былая будпляцоўка, а цяпер заасфальтаваны двор новага дома робіцца шумным плацдармам, адкуль будучыя жыхары пойдучь на «штурм» лесвічных клетак. Нямала і будаўнікоў атрымліваюць тут ключы ад кватэр. На вуліцы Карла Лібкнехта ў доме № 114 жыве Цярэса Махнач. На будоўлі яна набыла спецыяльнасць тынкоўшчыцы і выйшла замуж за брыгадзіра цесляроў. Маладажонам далі кватэру. Выйшлі замуж і пасяліліся ў новых дамах Паліна Лабаноўская, Марыя Шушко, Яўгенія Навіцкая і многія іншыя будаўнікі.

У раёне новай забудовы працуюць сотні дзяўчат. Маладыя будаўнікі, малады і сам гарадок, які зліваецца з цэнтрам сталіцы.

— Так, першыя дамы ўзніклі тут шэсць год назад, — сказаў нам архітэктар Фрунзенскага раёна Афанасій Кудравіцкі. — А колькі за гэты час яшчэ пабудавалі! Гэта толькі першыя кварталы. Будаўніцтва працягваецца. У раёне запланавана 200 жылых дамоў. Гэта 5.400 кватэр. Ва ўсіх дамах прадугледжаны паравое ацяпленне, водаправод, каналізацыя, ванны і газ. Дзеці будуць мець дзве школы, 11 дзіцячых садоў і ясляў. Па асфальту вуліц пойдучь камфартабельныя аўтобусы, адкрыецца кіна-тэатр і парк. Словам, як усюды, — дадае архітэктар.

Заводскія гудкі абвясцілі пачатак абедзеннага перапынку, і на рыштаваннях новабудоўляў стала ціха.

Спыніліся гіганцкія вежавыя краны і механізмы. Ганна Куніцкая, быццам акрабат, хутка спусцілася па сходках з кабіны крана на пляцоўку і па вузкай асфальтаванай сцежцы накіравалася да свайго любімага месца адпачынку — кветніка, разбітага сярод маладых ліпак.

— Ой, дзяўчаты, ужо ліпы цвітуць, — з захапленнем сказала яна, сядучы на лаўку.

Дзяўчына разгарнула свежы нумар газеты. Увагу яе прыцягнула вялікае фота. На здымку проста ў неба ўзнялася страла вежавага крана, а пад ёю — новыя жылыя дамы. Ганна Куніцкая прачытала тэкст пад фота. «Ды гэта ж нашы дамы!» — усклікнула яна. У яе вачах успыхнула радасць. Яна ўспомніла, як упершыню прыйшла на будоўлю. Працавала падсобніцай. Потым накіравалі на 6-месячныя курсы. Стала машыністам трохтоннага крана, пры дапамозе якога пабудаваны пяць шматпавярховых жылых дамоў. Цяпер на трэцім участку трэста «Белтрансбуд» яе ніхто не можа папракнуць у дрэнным веданні гэтай складанай машыны.

Тут, на вялікай будоўлі, усе збіраюцца кім-небудзь стаць, вучыцца, атрымаць спецыяльнасць. Хлопцы і дзяўчаты, якія навучыліся на будоўлі класці цэглу, тынкаваць сцены, кіраваць экскаватарамі і вежавымі кранамі, манціраваць паверх за паверхам дамы, глядзяць уперад. Муляр Аляксандра Ермакова вучыцца ва універсітэце, а Соф'я Ільчыч у інстытуце. Сесці за парту будаўнічага тэхнікума рыхтуюцца дзяўчаты-тынкоўшчыцы Надзея Лонская, Марыя Якубіцкая, Вера Чыстая і Ганна Дзівойна.

Марыя Івашкевіч чатыры гады таму назад прыехала ў Мінск з сяла Матыкі былой Маладзечанскай вобласці і пачала працаваць на будоўлі падсобніцай. Неяк на пляцоўцы падышла яна да дзяўчат. Разгаварыліся, пазнаёміліся. Адна з новых знаёмых аказалася былой калгасніцай з вёскі Вязавец Стаўбцоўскага раёна.

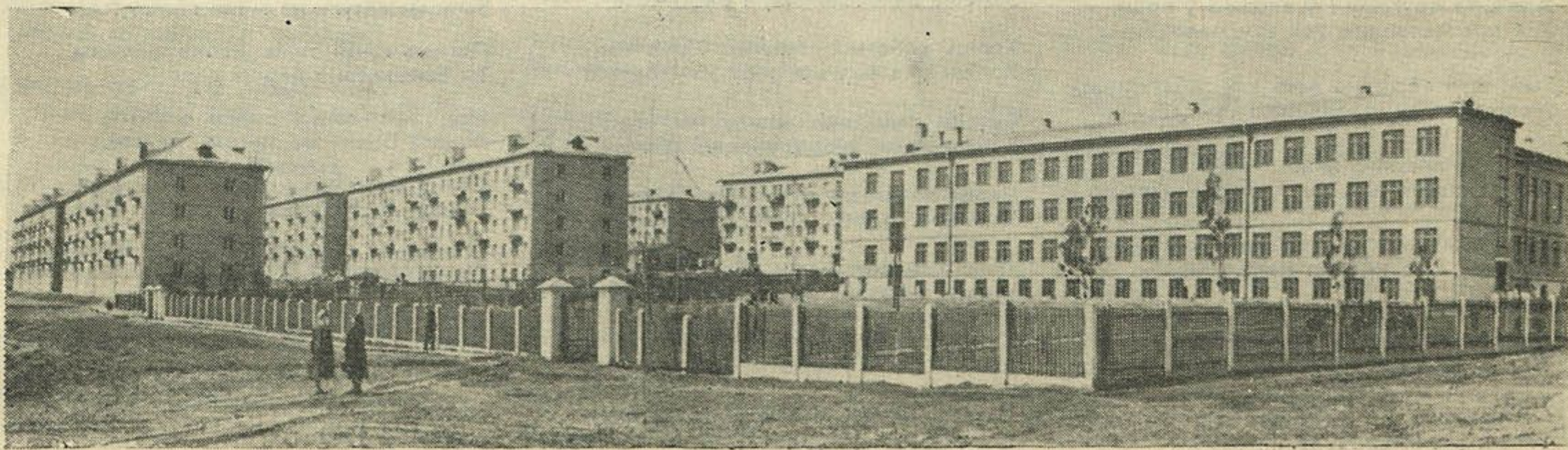
— Марыя Вярцейка, — адрэкамендавалася яна.

Другая сяброўка, што назвала сябе Любай Аскерка, прыехала з Бярозаўскага раёна.

— Давайце, дзяўчаты, пойдзем мулярамі, — прапанавала Івашкевіч.

— Як жа мы будзем працаваць? — умяшалася ў размову Люба. — Мы ж не ведаем, як весці кладку.

Дамы і сярэдняя школа № 20 у мікрараёне па вуліцы Карла Лібкнехта.

Будаўнікі мікрараёна муляры (злева направа): Марыя Вярцейка, Марыя Івашкевіч і Любоў Аскерка.
Фота М. Мінковіча.

— Навучымся, — угаварвала дзяўчат Марыя Івашкевіч. — Я чула, тут курсы ёсць пры трэсце. Папросімся на курсы.

У аддзеле кадрў дзяўчаты заявілі, што хочуць працаваць мулярамі. Іх накіравалі на вучобу. І вось надышоў доўгачаканы дзень — ім прысвоілі чацвёрты разрад і даверылі самастойна весці кладку сцен. Сяброўкі спрытна клалі цагліну за цаглінай, быццам пчолы ляпілі соты. Вось і сёння яны старанна вядуць кладку ўнутраных сцен на будаўніцтве 64-кватэрнага дома. Але Марыю непакоіць думка: як навучыцца за адну змену выконваць паўтары-дзве нормы.

— Што гэта ў цябе, Марыя, такі кіслы выгляд сёння?

— Няма чаго мне вясёлай быць, — адазвалася Івашкевіч. — Не ўмеем мы з табой добра працаваць. Вось што!..

— Як не ўмеем? — пакрыўдзілася Люба Аскерка. — Зменную норму перавыконваем? Перавыконваем. Колькі ты сёння ўклала?

— Тысячу сто.

— Чаго ж яшчэ хочаш? На 200 штук больш, чым трэба. Не адразу ж усё даецца. Папрацуем больш — навучымся. Усяму свой час...

— Ты, Люба, не права, — сярдзіта прагаварыла Марыя Івашкевіч. — Наша ж брыгада абяцала пабудаваць дом датэрмінова. Значыцца, кожны з нас павінен працаваць ужо зараз удвая хутчэй, чым цяпер.

Івашкевіч расцірала раствор. Пастукуваючы кельмай па цагліне, сказала:

— Вучылі нас... Нядрэнна вучылі. Умеем па ўсіх правілах класці цаглу, а галоўнаму ўсё ж не навучылі. Як замест тысячы штук цаглін укладваць дзве тысячы?

— Дзівачка ты, Марыя. Уменне ж не адразу прыходзіць. Папрацуем...

— Папрацуем, папрацуем! — узлавалася Марыя. — Задзяўбла адно і тое ж. Хлопцы з намі разам былі на курсах, а чула, як яны працуюць? Перадавікамі лічацца, а некаторым і чырвоныя вымпелы ўручылі. Не выпадае нам з табой ад іх адставаць. Разумееш, Люба, не выпадае.

Змена закончана. Будаўнікі брыгады Станіслава Белага сыходзяць з трэцяга паверха шматпавярховага дома па сходках уніз. А тры сяброўкі, узяўшыся пад рукі, ужо крочаць па вуліцы між новых кваталаў у інтэрнат будаўнікоў.

Растуць новыя кварталы, новыя дамы. Растуць разам з імі людзі, працай якіх самыя смелыя планы ажыццяўляюцца з хуткасцю, уласцівай веку сацыялізма.

М. МІХІНАУ.

Гаспадыня стальных дарог

ПРЫЙШЛА на станцыю Брэст-Усходні дзяўчына з залацістымі валасамі. Зусім дзяўчынка, хоць і сказала, што ёй ужо амаль дваццаць год. Зваць яе Раю Кіта.

— Хачу працаваць на чыгунцы, — сказала.

А якую ёй дасі работу, вось такой маленькай, кволай ды яшчэ без спецыяльнай адукацыі?

— Што б вы хацелі рабіць? — спыталі дзяўчыну. — Можна спісчыдай вагонаў пойдзеце?

— Не, — рашуча адмовілася яна. — Я думала стрэлачніцай. У вас суседка наша Мар'я Сашэнка стрэлачніцай працуе. І я хачу.

— Стрэлачніцай, значыць? — перапытаў начальнік аддзела кадрў. А сам падумаў: «Ты ж і стрэлку не перавядзеш». Але ўголос сказаў: — Гэта добрая работа. Адказная. Але не такая лёгка, як здаецца на першы погляд.

Апошнія словы былі вымаўлены з асаблівым націскам. Ім была адведзена пэўная роля.

— А вы за мяне не бойцеся! — усміхнулася Раю. — Я толькі ростам маленькая, а так я дужая.

— Добра, — згадзіліся ў аддзеле кадрў. — Калі за ноч не перадумаеце — прыходзьце.

Уначы Раі сніліся цяжкія. Яны праносіліся міма, грукочучы на стрэлках. А Раю пераводзіла стрэлкі, сігналава машыністам.

Новай стрэлачніцы дастаўся ціхі або, як гавораць чыгуначнікі, маладзейны раён. Сядзі сабе ў будцы, чытай кніжкі. Зазвоніць званок — паслухай, перавядзі стрэлку. Прапусціш цяжкі — далажы дыспетчару аб выкананні загаду.

— Пра такую работу толькі марыць, — гаварылі Раі некаторыя стрэлачнікі з суседніх пастоў. І здзіўляліся, калі бачылі, што словы гэтыя не радуюць, а, наадварот, злуюць маладую чыгуначніцу.

— Для каго гэта можа і рай, а я такога раю не хачу, — адказала яна.

Але пост свой маладая стрэлачніца любіла і трымала ва ўзорным парадку. Добрай думкі былі аб Раі і машыністы, звычайна скупыя на пахвалу.

На планёрках, што праходзілі перад тым, як заступіць на работу, кіраўнікі станцыі ўсё часцей і часцей успаміналі імя Раі. Яны хвалілі яе за кемлівасць, за спакойную сканцэнтраванасць, якая так неабходна стрэлачніку. Раю назна-

чылі старшым стрэлачнікам. Неўзабаве ў Раі з'явілася сям'я. Прыбавілася шмат новых, хатніх клопатаў. Але старанная стрэлачніца паспявала ўсюды. Нават у гурток мастацкай самадзейнасці запісалася і хутка стала энтузіястам культурна-масавай работы на станцыі.

Раю Кіту выбіраюць дэпутатам абласнога Савета дэпутатаў працоўных. Высокае давер'е, аказанае маладой чыгуначніцы, надало ёй новыя сілы. Цяпер яна пачала яшчэ больш увагі аддаваць грамадскай рабоце. Па даручэнню выканкома абласнога Савета яна правярае скаргі працоўных, часта наведвала сем'і чыгуначнікаў, цікавячыся іх жыллёва-бытавымі ўмовамі, дапамагала людзям, якія толькі што прыйшлі на вытворчасць.

Але неспакойная натура маладой жанчыны не магла прымірыцца з тым, што працуе яна на ціхім участку. Уззяць хоць бы аддалены дзевяты стрэлачны раён. Дзень і ноч бягуць праз яго цяжкія, фарміруюцца цяжкаваговыя грузаваыя саставы. І стрэлачнікі не выпускаюць з рук удзень сцяжкоў, уначы — сігнальных ліхтароў. Не ўсё ладзіцца ў гэтым раёне. Справа ж не толькі ва ўзорным утрыманні стрэлачнай гаспадаркі. Хоць і рэдка, але часам бывае, што парушаецца тут бяспека руху цяжкіх. А гэта ўжо дрэнна. На чыгуны такога не павінна быць.

Як лепшую стрэлачніцу, Раю часта пасылалі на дапамогу таварышам па рабоце з дзевятага раёна. Яна гутарыла з імі, давала шмат парад. Але дзе гарантыя таго, што цяпер справы палепшацца, што надалей не будзе нават нязначных парушэнняў? І ўсё часцей і часцей турбавала думка, што ёй самой трэба перайсці працаваць у дзевяты раён.

Сваімі меркаваннямі яна падзялілася з мужам. Той выслушаў жонку ўважліва, і ад Раі не ўкрылася, што Віктар задаволены ёю.

Раю пастукала ў дзверы суседкі, таксама стрэлачніцы Мар'і Сашэнка. Гэтая ціхая, скромная жанчына добра разбіраецца ў складанай чыгуначнай гаспадарцы. Але асабліва Раі падбалася, што суседка ўмее слухаць іншага чалавека, умее зразумець нават нявыказанае, але вынашанае. Гэтая якасць наогул уласціва тым, каго рад-

ніць і звязвае не толькі асабістая, але і працоўная дружба.

— Маладзец ты, Райка! — ад душы пахваліла сваю сяброўку Мар'я Сашэнка. — Пайсці на самы цяжкі ўчастак... Гэта здорава! Ну, а Віктар як, не пярэчыць?

Вочы Раі гаварылі, што, вядома, ён не пярэчыць.

Назаўтра Кіту запрасіў да сябе сакратар партыйнага бюро станцыі Павел Дзмітрыевіч Прахарэнка. Яго Рая часта бачыла на пастах стрэлачнікаў. Ён добра ведаў кожнага з іх. Не раз прыходзіў сакратар партбюро і на пост Кіты. Прыдзе, пагутарыць. Прычым тэмы для размоў выбірае, на першы погляд, зусім выпадковыя. На самай жа справе ў ходзе размовы даведваецца аб усіх падрабязнасцях работы. Ды і не толькі работы. Цікавіцца хатнім жыццём, і калі трэба, дапамагае і парадаў і справай.

— Мне вядома аб вашым намеры, Рая, — проста пачаў ён, калі Кіта села ў прапанаванае ёй крэсла. — Мы ваша рашэнне ўхваляем. Горача ўхваляем і падтрымліваем.

Але адразу ж хочам папярэдзіць...

...Пасля нядзелі на дзённую змену павінен быў заступаць Міхаіл Вашчук. Яго чакалі гадзіну, другую, але ён на работу не з'явіўся. А ў сярэдзіне дня на станцыю пазванілі з міліцыі і паведамілі, што Міхаіл Вашчук, напіўшыся, пачаў хуліганіць і зараз павінен стаць перад судом.

Той-сёй прапанаваў:

— Гэта за ім не першы раз назіраецца. А калі цяпер справа дайшла да суда, трэба яго звольці. Хутка і без клопатаў.

Можна так і зрабілі б, тым больш, што Вашчук меў ужо не адно спагнанне. Але тут у абарону Міхаіла паднялася Рая Кіта. І заступілася яна за яго не ў асабістай гутарцы з кімнебудзь, а на шматлюдным таварыскім судзе, які павінен быў вырашаць лёс Вашчука.

Да гэтага пра Вашчука ўсе ведалі толькі дрэннае — любіць выпіць, спазняецца на работу, невядома, дзе праводзіць свой адпачынак, і гэтак далей.

А Рая здолела разгледзець у Міхаіле не толькі дрэннае, але і добрае. Яна заўважыла, што Міхаіл не-не, ды і сядзе за спецыяльную літаратуру. Значыць, хлопец цягнецца да ведаў. І ў абмеркаванні тых ці іншых пытанняў ён прымае актыўны ўдзел, часам уносіць дзелавыя прапановы. Але кіпучая энергія Вашчука не знаходзіла свайго поўнага прымянення. І хлопец зрываўся. Да таго ж пасля работы маладыя чыгуначнікі не мелі чым заняцца. На станцыі не было нават свайго клуба. Міхаіл не меў і добрых сяброў.

Вашчука пакінулі на рабоце.

І трэба было бачыць, як літаральна на вачах мяняўся ў лепшы бок гэты «непапраўны» хлопец. Ён кінуты піць, пасябраваў з добрай дзяўчынай. Дзяўчына гэта, відаць, ведала аб ролі Раі ў лёсе Міхаіла, таму што аднойчы, не хаваючы радасці, сказала:

— Вялікае вам дзякуй ад Міхаіла і ад мяне.

Рая была таксама шчаслівая за іх. Неўзабаве яна даведлася пра іх вяселле.

Заводзіліся новыя парадкі ў дзевятым стрэлачным раёне. І калі пабочнаму чалавеку яны не вельмі кідаліся ў вочы, то той, хто ведаў стрэлачную гаспадарку раней і цяпер, вядома, заўважыў бы змены да лепшага. І справа тут не толькі ва ўзорным парадку на шматлікіх стрэлках, у выдатным стане чыгуначнага палатна. Было дасягнута галоўнае — дзевяты раён стаў вядучым па ўсіх паказчыках. На яго ўчастку гарантавалася поўная бяспека руху цягнікоў, строга захоўваўся рэгламент прыгатавання маршруту.

Часам у Раі пытаюць:

— Ну як на новым месцы? Цяжка?

— Так, бывае цяжка, — не скрывае яна, але тут жа спышаецца дадаць: — Затое як цікава, калі навокал цябе ўсё ў руху. І ты адчуваеш, што гэты рух у нейкай ступені залежыць і ад цябе. Адным словам, калі адчуваеш сябе гаспадыняй.

А. ГУРЭЦКІ.

г. Брэст.

На ПРАВИЛЬНЫМ шляху

Л Я прахадной дрэвапрацоўчага камбіната спынілася дзяўчына. Яна доўга стаяла ў нерашучасці, пазіраючы то на высокія трубы і шматлікія карпусы прадпрыемства, то на новенькі пропуск, які трымала ў руцэ.

— Вы да каго, дзяўчына? — заўважыўшы нерашучасць, спытала яе работніца, што праходзіла міма. — У мэблевы? Пойдзем разам, я пакажу.

Прышла яна ў мэблевы цэх, вялікі, шумны, і яшчэ больш збянтэжылася. Ёй здалося, што яна, ціхая вясковая дзяўчына, загубіцца тут. На сэрцы зрабілася цяжка і сумна. Захацелася вярнуцца ў родныя Галоўчыцы, што на Нараўляншчыне, дзе яна зусім нядаўна скончыла школу-сямігодку.

— Вось сюды, — паказала спадарожніца на пакой начальніка цэха, — ды смялей заходзьце. Тут людзі свае.

Адразу нібы пасвятлела навокал, зрабілася лягчэй на душы і не такімі строгімі, недаступнымі здаліся машыны, на якіх трэба было працаваць. А яшчэ праз колькі мінут дзяўчына стаяла ў кабінёце

начальніка цэха. Тут жа прысутнічалі майстар змены і тэхнарук.

— Смялей уваходзьце ў рабочы калектыў, — раілі яны.

...Амаль 4 гады назад Ніна Грыц пачала свой працоўны шлях. Побач з ёй працуюць яшчэ 8 маладых работніц — брыгада па набору шпон. Гэтыя шпоны ідуць на апрацоўку мэблі, той самай мэблі, якая ўпрыгожвае быт савецкіх людзей. У мінулым годзе калектыў уключыўся ў спаборніцтва за права называцца брыгадай камуністычнай працы.

Калі ўсё было вырашана і ўзялі абавязацельства, паўстала пытанне: каму быць брыгадзірам. Усе ведалі, што патрэбен спрактыкаваны, ініцыятыўны чалавек, які ведае справу. Выбар выпаў на Ніну Грыц. За час работы ў цэху дзяўчына палюбіла сваю спецыяльнасць. Тут яна вырасла, уступіла ў камсамол, стала сакратаром камсамольскай арганізацыі цэха.

Колькі разоў дзяўчаты з цікавасцю і зайздрасцю глядзелі, як яна спрытна, хутка і акуратна набірае шпоны. Часам з дазволу станкавых яна сама рабіла тарцоўку. Вось

дзяўчына падыходзіць да станка, на пляцоўку яго кладзе пачак акуратна складзеных шпон. Потым яшчэ раз падроўнівае. Стукае станок — і тарцоўка закончана. На стол падаецца наступны пачак. Так дзень за днём. Год за годам.

Але адна справа працаваць самай і зусім другая кіраваць цэлай брыгадай.

Больш за ўсё Ніну бянтэжыла тая акалічнасць, што ўсе дзяўчаты маюць сярэдняю адукацыю, а ў яе толькі 7 класаў.

— Будзе цяжка, — гаварыў сакратар камсамольскага камітэта Ваня Дзіваноўскі, — прыходзь, дарогу ў камітэт камсамола ведаеш. А на конт адукацыі можна падцягнуцца — сярэдняя школа побач.

Нялёгкія былі першыя крокі работы па-новаму. Трэба ж не толькі па-іншаму арганізаваць працу людзей. І самі адносіны людзей да вытворчасці, адзін да аднаго павінны стаць іншымі. Працаваць і жыць па-камуністычнаму — вось сэнс спаборніцтва. Усе дзяўчаты згадзіліся з гэтым, але не ўсе зразумелі канкрэтны сэнс яго. Глядзіць аднойчы Ніна на работу

Святланы Наўныка і Валянціны Заяц і бачыць: на падлозе куча абрыўкаў гуміраванай стужкі, якой змацоўваюцца шпоны, многа і шпону ідзе ў брак.

— Вось так, дзяўчаты, на дробязях атрымліваецца перарасход і прадукцыі і дзяржаўных сродкаў, — паказваючы на абрыўкі гуміраванай стужкі і абломкі шпону, гаворыць Ніна Грыц.

Дзяўчаты пакрыўдзіліся.

— А ты, Ніна, ужо і падлічыла гэты перарасход, — адказала бойкая на язык Святлана Наўныка, — сваё нябось не лічыла.

— І ў мяне так бывала.

— Дык і маўчы.

— Не, Света, пра гэта маўчаць нельга.

Адносіны паміж дзяўчатамі абвастраліся.

— Падумаеш, ёй больш за ўсіх трэба, — пакрыўдзілася і Валянціна Заяц.

— Зразумей ты, Валя, не мне гэта трэба, а дзяржаве, усім нам. Эканомія і беражлівасць — гэта і ёсць элементы камуністычных адносін да працы.

Дзяўчаты не здаваліся. Справа дайшла ледзь не да сваркі. На шчасце, размова гэта стала вядома начальніку цэха і сакратару камітэта камсамола. На брыгадным сходзе пасля доўгіх і гарачых спрэчак Святлана і Валянціна зразумелі памылку і памірыліся.

— Эх, брыгадзір, брыгадзір, колькі шуму з-за капеек, — рашыў пажартаваць станкавы Іван Калмычкоў.

— Так, мы лічым капейкі, — жартам на жарт адказала Ніна, — а вы разбазарваеце рублі, сотні рублёў.

— Як гэта мы разбазарваем? — пакрыўдзіўся станкавы, — ты разумееш, пра што гаворыш?

— Вельмі добра разумею. Колькі часу мінула, як вы скончылі тарцоўку і фугаванне? І абодва ходзіце без справы. А калі б пайшлі ды дапамаглі, скажам, клеіць, колькі рублёў можна было б сэканоміць!

— Можна мух лавіць прымусіш яшчэ, — ускіпеў Калмычкоў.

Не думалі тады станкавы Іван Калмычкоў і Леанід Чарняк, што размова, якую яны лічылі жартам, прымае сур'ёзны абарот. Праз некалькі дзён Ніна Грыц стаяла ў начальніка цэха і гарача даказвала:

— Не патрэбны нам станкавы. Пакідайце станкі ў брыгадзе, а станкавых забярыце. Мы вырашылі самі тарцаваць і фугаваць шпоны.

— А нас куды? — загаварылі станкавы, калі даведліся пра новую прапанову брыгадзіра.

— Мух лавіць будзеце, — жартам адказала Ніна.

Знайшліся і такія, якія растлумачылі прапанову Ніны Грыц як пагоню за рублём.

— Бач ты, людзей работы пабзаўляе, каб толькі самой больш.

— Правільна Ніна робіць, — пахваліў дзяўчыну начальнік цэха тав. Старажылаў.

Падлічылі, прыкінулі — выйшла: толькі на зарплате станкавых эканоміі больш 10 тысяч рублёў у год. Нядрэнна для пачатку.

Дзяўчаты здалі тэхнічны мінімум і прынялі станкі. Ніна Грыц вядзе тарцоўку шпону, а Жана Івашкевіч — фугоўку. Не засталіся без справы Іван і Леанід. Ім далі іншыя работы. Хлопцы не толькі не пакрыўдзіліся, а пахвалілі дзяўчат, пахвалілі за тое, што тыя хутка навучыліся працаваць на станках.

— Стала нас менш, — гаворыць Ніна Грыц, — а прадукцыйнасць намнога вышэй. У першым квартале гэтага года сярэднямесячная выпрацоўка брыгады склала 197%. У красавіку і маі яна дасягнула больш чым 230%. Яшчэ лепш дзяўчаты працавалі ў чэрвені. Свае поспехі яны прысвяцілі Пленуму ЦК КПСС.

Вырашаючы пытанні вытворчасці, дзяўчаты не забываюць і аб асабістым, як гэта звычайна называюць.

...Заводскі гудок абвясціў пачатак абедзеннага перапынку. Паабедалі, разгаварыліся. Ада Казлова падзялілася сваім горам.

— Цяжка, дзяўчаты, вучыцца, хачу кінучь.

Сяброўкі абурыліся.

— Нядобра гэта, Ада, разумееш, для ўсіх нас.

— А добра будзе, калі я правалю экзамен? Няхай лепш гавораць, што кінуча, чым праваліла.

— Не, не выхад гэта, Ада. Дрэнна праваліць, але яшчэ горш — збегчы.

— Што ж рабіць?

— А вось што. Папросім нашых шэфав дапамагчы.

Шэфы — гэта інжынерна-тэхнічныя работнікі прадпрыемства. Яны гарача падхапілі пачын інжынера Проніна, які ўзяў шэфства над брыгадай камуністычнай працы і абавязаўся падрыхтаваць 2 чалавек для вучобы. Па прыкладу маскоўскага інжынера 11 маладых спецыялістаў камбіната ўзялі шэфства над брыгадамі, што змагаюцца за званне калектываў камуністычнай працы. Інжынер Віталій Далінскі ўзяў шэфства над брыгадай Ніны Грыц.

Да яго і звярнуліся дзяўчаты з просьбай дапамагчы Адзе Казловай падрыхтавацца да экзаменаў.

Віталій Далінскі правёў некалькі заняткаў з Адай, дапамог разабрацца ў тым, чаго дзяўчына не разумела. Экзамены яна здала паспяхова.

З размовы з Тамарай Блізнец дзяўчаты даведліся, што яна збіраецца замуж.

— Што ж ты не раішся з намі, — папракнулі яе.

— Ой, дзяўчаты, не ведаю, як і сказаць.

— Кахаеш яго?

— Пакахала.

— Ну што ж, жадаем шчасця.

Дзяўчаты не толькі пажадалі маладажонам шчасця. Яны падрыхтавалі ўсё да вяселля. Маладажонам купілі гадзіннік, шафу, посуду і іншыя рэчы, неабходныя сям'і.

Не так даўно ў Гомелі адбыўся абласны з'езд жанчын. Ад жанчын камбіната на з'езд паслалі Ніну Грыц. У дарогу дзяўчыну збірала ўся брыгада.

— Раскажы, Ніна, у вобласці, як мы жывём зараз, як працуем.

Так, дзяўчатам з брыгады Ніны Грыц ёсць пра што раскажаць. На правільным шляху стаяць яны.

Е. МАКРУШЫН.

г. Мазыр.

Камсамолка Ірына Тарасевіч — адна з лепшых фангоўшчыц Баранавіцкай трыкатажнай фабрыкі. Яна з'яўляецца членам брыгады камуністычнай працы і выконвае свае зменныя заданні на 150—160 працэнтаў.

Фота В. Германа.

Апошні нумар МАЁЙ ЦЕШЧЫ

Дэлія ДАН, румынская пісьменніца

Ты ж ведаеш, вядома, што я чалавек перадавы і заўсёды клапаціўся аб лёсе сваіх блізкіх! Таму цябе не здзівіць, што, даведаўшыся пра смерць бацькі маёй жонкі, я адразу ж падумаў пра цешчу: «Ах, бедная жанчына, яна ж засталася зусім адна!» Я зараз жа вырашыў, што адзін лішні рот за сямейным сталом не будзе ўжо такім цяжарам, і падзяліўся сваімі думкамі з жонкай. Яна была вельмі расчулена, нават расплакалася, што зусім натуральна, гутарка ж ішла пра яе родную маці!

Але сама старая і слухаць не хацела пра гэта.

— Не, я лічу за лепшае застацца тут. Пенсіі, якую я атрымаю за майго дарагога Касцікі, хопіць, каб мне звесці канцы з канцамі. І потым мне так шкада расстацца з нашым домам. Да таго ж ён застанеца вам у спадчыну пасля маёй смерці.

— Ну што ж, няхай будзе так, як вы хочаце, — сказалі мы ёй.

Домік, між іншым, быў усё-такі прададзены, і цешча пераехала да нас. Грошы, атрыманыя ад продажу дома, хутка разышліся. Фларыка, мая жонка, купіла сабе футру, аб якой даўно марыла. І яшчэ мы купілі тэлевізар, але не падумаў, што для сябе! Не! Мы клапаціліся аб тым, каб цешча не сумавала. Што бедная бабулька рабіла б вечарамі?

Цешча ўзялася ў нас за мышцё бялізны, гатаванне, наглядала за Георгіем — нашым малодшым, праводзіла старэйшую дзяўчынку Ніну ў школу, давала корм парасяці... Увогуле вяла шчаслівае, спакойнае, патрыярхальнае жыццё.

Так ціха і мірна прайшоў год з лішнім. Але вось аднойчы вясной адбылася непажаданая падзея. Мы сабраліся з жонкай у оперу. Фларыка сядзела перад люстэркам, заканчваўчы свой туалет, а цешча прасавала мне штаны. І раптам бабуля заяўляе:

— Фларыка, сёння ўвечары ў мяне гурток у Аглаі Іянеску.

Жонка пабялела, потым пачырванела, але стрымалася і даволі спакойна спытала:

— А што ж рабіць з дзецьмі?

Фларыка, відавочна, ведала, пра які гурток ідзе гутарка, таму што не зададала маці ніводнага пытання. Я быў вельмі заінтрыгаваны. Нарэшце, нам удалося пераканаць цешчу застацца дома, і мы з жонкай накіраваліся ў тэатр. Па дарозе я ўсё ламаў сабе галаву: што гэта за гурток? Аднак не адважыўся спытаць пра гэта ў жонкі. Характар у яе такі запальчывы, і ўсё скончылася б тым, што яна выставіла б мяне невукам.

На наступны дзень я даведаўся ад Ніны, што бабуля ўсё ж пайшла на гурток калектыўнага чытання, арганізаваны жаночай камісіяй. Больш за ўсё мяне абурала не тое, што яна пайшла на гурток, а тое, што яна ўзяла з сабой дзяцей. Такім чынам, цешча здольна мучыць дзяцей! Падумаць толькі! Больш года яна жыве пад маім дахам і заўсёды была такая лагодная і разумная.

Мал. Ю. Пучынскага.

Праз некалькі месяцаў я паехаў адпачываць і, вядома, узяў з сабой жонку. Праз месяц мы вярнуліся. Вырашыўшы зрабіць бабулі сюрпрыз, мы не папярэдзілі яе аб нашым вяртанні. І як ты думаеш, што адбылося? Не мы ёй, а яна нам наладзіла такі сюрпрыз, што мы засталіся з раз'юленым ротам... Прыязджаем, ціхенька адчыняем дзверы, уваходзім з усімі сваімі чамаданами і што ж мы бачым? Навокал стала сядзіць добры дзесятак жанчын, цешча чытае ім уголас газету, і ўсе ўважліва слухаюць.

Ты ведаеш, што я рашучы прыхільнік жаночага раўнапраўя, але я ўсё ж не магу зразумець мужоў, якія дазваляюць сваім жонкам цэлымі гадзінамі адлучацца з дому.

Калі жанчыны, нарэшце, пайшлі, я падышоў да цешчы і сказаў: «Шчаслівы бачыць вас у добрым здароўі!» І ведаеш, што яна адказала? «Ах, дзеці мае, калі б вы ведалі, якая я шчаслівая: мяне ж выбралі ўпаўнаважанай».

Прызнаюся, цяргпенне маё лопнула, я не мог стрымацца, і хоць Фларыка рабіла мне ўпрашальныя знакі, я вельмі шматзначна сказаў цешчы:

— Усё гэта цудоўна, але вы не павінны забываць, што ў гэтым доме вы «ўпаўнаважаная» па кухні і дзіцячым пакоі.

Праўду кажуць у народзе, што няма мяжы чалавечаму цяргпенню. Я гатовы быў мірыцца з многімі недахопамі маёй цешчы, але глядзець, як яна мучыць маіх дзяцей, гэта ўжо было звыш маіх сіл! Я выказаў ёй усё начыстату. І ведаеш, што яна адказала?

— Але ж я бяру іх з сабой, каб яны не заміналі табе адпачываць.

— Можна быць, вы хочаце, каб дзеля вашых «рэформ» я адмовіў-

ся ад адпачынку і падарваў сваё здароўе? — усклікнуў я ў моцным абурэнні.

— Добра, — адказала цешча. — Я не буду браць дзяцей з сабой, але не буду пакідаць іх і дома.

Якое шчасце, што Фларыка не чула гэтых слоў. Яна б вырвала маці са свайго сэрца.

— Ну, што ж, — сказаў я нарэшце. — Рабіце ўсё, што вам хочацца. Утапіце дзяцей, замкніце іх у камору... Цікава, да чаго вы дойдзеце!

Праз месяц я неяк вярнуўся з работы раней звычайнага. Ні Георгія, ні Ніны не аказалася дома, а цешча сядзела ля акна і штосьці шыла.

— Дзе дзеці? — спытаў я, устрывожыўшыся.

Яна загадкава ўсміхнулася і адказала:

— Ты ж сказаў, што я магу рабіць з імі ўсё, што захачу.

Уяўляеш, у якім я быў стане! На шчасце, цешча не доўга мучыла мяне.

— Малы ў дзіцячым садзе, які

мы арганізавалі ў нашым раёне, — сказала яна, — а Ніна робіць урокі ў школе пад наглядам настаўнікаў.

Я мусіў праглынуць і гэтую пілюлю. Між іншым, павінен прызнацца, што з таго часу, як Георгій пачаў хадзіць у дзіцячы сад, ён зусім перастаў капрызіць і нават вучыў напамяць вершы. Ніна таксама зрабілася больш сур'ёзная, калі яе выбралі старастай класа.

З таго часу, як мая цешча пачала наладжваць свае «нумары», я заўсёды са страхам вяртаюся дадому. Хто ведае, што можа ёй прыйсці ў галаву. Яна не толькі сама ходзіць на ўсякія сходы і гурткі, але і мяне хоча «ўцягнуць» у грамадскую дзейнасць. Яна спрабавала звадзіць мяне на перадвыбарны сход.

— Ах, не чапайце мяне, — сказаў я ёй. — Я свядомы грамадзянін і добра ведаю, што мне рабіць. Прапануйце лепш вашай жаночай камісіі стварыць у нашым раёне кааператыв чысцільчыкаў ботаў.

Мая іронія не вельмі спадабалася маёй цешчы. Справа ў тым, што

яна ў гэты час якраз развівала нейкую дзейнасць, дабіваючыся, каб забрукавалі нашу вуліцу...

А цяпер я раскажу табе пра самы апошні «нумар» маёй цешчы. Апошні пакуль...

Пайшоў я галасаваць. Уваходжу ў кабінку, гляджу бюлетэнь і... ледзь не трачу прытомнасць. На лістку чорным па беламу напісана: «Наталія Драгамір». Уяўляеш?! Імя маёй цешчы! Я проста не паверыў сваім вачам. Надзеў акуляры, гляджу яшчэ раз уважліва, думаю, можа быць, я памыліўся. Але не. Проста сэрца зайшлося ад хвалявання. Хацеў пайсці да членаў выбарчай камісіі і спытаць у іх, ці не памыліліся яны. Ледзь стрымаўся і добра зрабіў, а то яны, вядома, спыталі б у мяне: «Як жа вы не ведаеце, за каго вы галасуеце?» А я ж не хадзіў на перадвыбарныя сходы праз яе ж, праз маю цешчу...

Так, вяртаюся да выбараў... Я ўсё ж не выкрасліў яе імя. Калі яе выберуць, то будзе добра і для мяне, таму што гэта будзе даказваць, што я здолеў узняць узровень яе палітычнай і грамадскай свядомасці.

ЦІ ПРАВЫ ДАЦЫКІ?

Я з'яўляюся чытачкай вашага часопіса і вырашыла звярнуцца да вас з пытаннем, якое вельмі мяне хвалюе.

Вось ужо трэці год, як я сябрую з Сашам В. Жывём мы ў адной вёсцы. Але справа ў тым, што яго родныя, асабліва бацька, не дазваляюць яму хадзіць са мной. Праз гэта ў іх сям'і часта бываюць скандалы.

Я яму гаварыла: давай не будзем сустрэкацца, забудзем адзін аднаго, навошта нам пераносіць усякія непрыемнасці ад бацькоў. Для мяне такое рашэнне каштавала вялікіх намаганняў, але ўсё ж я адважылася на гэта. Саша адказаў: «Такія пытанні вырашаю я сам, а не бацькі. Мы ж кахаем адзін другога».

Каб разлучыць нас, бацька адправіў яго ў горад. Дадому Саша прыежджае часта.

Мае бацькі пачалі забараняць мне сустрэкацца з ім, таму што гэтага не хочуць бацькі Сашы. Але як бы ні лаялі нас нашы бацькі, мы ўсё роўна сустракаемся.

Мне 21 год і Сашу таксама. Я вельмі перажываю і ніяк не зразумею, чаму нельга кахаць таго, хто табе падабаецца.

Я прашу вас, дарагія таварышы, парайце, як нам далей паводзіць сябе і што рабіць. Скажыце, ці правільна робяць бацькі Сашы і мае бацькі, забараняючы нам сустрэкацца.

Ала Б.

Дарагая Ала! Адказаць канкрэтна на ваша пытанне не бярэся. Мне невядома, чаму бацькі Сашы В. забараняюць яму сустрэкацца з Вамі, ці ёсць на гэта прычыны і якія. Без блізкага знаёмства з людзьмі, пра лёс якіх ідзе гутарка, без ведання ўсіх акалічнасцей адказаць на такое складанае пытанне немагчыма.

Раскажу Вам некалькі жыццёвых выпадкаў. Можа быць, яны дапамогуць Вам зразумець, хто правы: Вы ці Вашы бацькі.

Сям'я машыніста К. жыла скромна, але дружна. Адносіны паміж бацькамі і дзецьмі грунтаваліся на павазе, давер'і, любові. Адночы пасля летніх канікул старэйшы сын Дзмітрый, студэнт III курса педінстытута, бян-тэжачыся і чырваненучы, прызнаўся бацьку, што ў трыскіім паходзе ён сустрэўся з дзяўчынай і пакахаў яе. Іра (так звалі дзяўчыну) сірата, выхоўвалася ў дзіцячым доме, зараз вучыцца ў мастацкім тэхнікуме, жыве на стыпендыю. Ёй цяжка жыць, і ён, Дзмітрый, вырашыў ажаніцца з ёй, каб быць ёй апорай і падтрымкай.

Бацька ўважліва выслухаў сына і сказаў:

— Дрэнная з цябе атрымаецца апора, сыноч. Утрымлівай сям'ю на студэнцкую стыпендыю немагчыма. І мы табе дапамагчы не зможам, сам бачыш. Рана табе яшчэ жаніцца. Я і дзяўчыне тваёй так скажу. Калі яна разумная, зразумее. Вось скончыш інстытут, пачнеш працаваць, тады і жаніся. А пакуль пазнаём нас са сваёй нявестай ды сам лепш прыгледзься да яе. Няхай і яна лепш у табе разбярэцца.

Хутка пасля размовы з бацькам Дзмітрый запрасіў Іру да сябе дадому, пазнаё-

міў яе з бацькамі. Дзяўчына адчула сябе ў гэтай дружнай сям'і лёгка і свабодна. Тут яна знаходзіла ўвагу, клопаты, карысную параду. Дружба яе з Дзмітрыем расла і мацнела. Пасля заканчэння вучобы маладыя людзі пажаніліся.

Ці правы быў бацька Дзмітрыя, умяшаўшыся ў адносіны маладых людзей? Несумненна. І Дзмітрый добра зрабіў, што паслухаў параду бацькі.

Бацькі, людзі вопытныя, якія шмат перажылі і зазналі на сваім вяку, лепш разумеюць людзей і жыццё. Яны могуць многае падказаць сваім дзецям, даць добрую параду пры вырашэнні складаных жыццёвых пытанняў.

Даярка калгаса Тацяна Дзянісаўна З. не раз гаварыла дачцы:

— Не падабаецца мне Мікалай Д., не раю табе з ім сустрэкацца. Дрэнная гэта чалавек. Ты не глядзі, што ён прыгожа гаворыць ды добра апранаецца. Прыгледзься лепш, як ён працуе, як з людзьмі абыходзіцца. Ні адна справа яму не да спадабы. Сябе высока ставіць, а людзей не паважае. Да грошай пражны. Нікчэмная ў яго душа. Не прынясе табе шчасця сяброўства з такім чалавекам.

Тацяна Дзянісаўна, так гаворачы, мела рацыю. І яе парада дапамагла дзяўчыне пазбегнуць вялікай памылкі.

На жаль, бывае і так, што бацькі перашкаджаюць маладым людзям будаваць сваё жыццё, а часам і разбураюць іх шчасце.

Успомніце сям'ю Рашкіных з апавесці Тэндракова «Не да спадобы». Бацькі Сцешы, людзі чэрствыя і прагныя, якія думаюць толькі пра свой дабрабыт, зрабілі невыносным жыццё маладой сям'і. Муж Сцешы — Фёдар Салавейкаў, добры, сумленны чалавек, вымушан быў пакінуць жонку і дзіця, бо не мог жыць у атмасферы хлусні, хітрасці і нажывы. А Сцеша не адважылася пайсці з дому, не змагла адстаяць сваё шчасце.

Пісьменнік Тэндракоў паказаў адзін з канфліктаў, які ўзнікае ў сям'і, калі сустракаюцца людзі розных поглядаў. У жыцці бываюць і іншыя канфлікты, выкліканыя разнастайнымі прычынамі.

Аднойчы мне давалося выслухаць горкую споведзь маладой жанчыны Людмілы С., жыццё якой было скалечана дэспатызмам маці. Маці Людмілы патрабавала ад дзяцей безагаворачнага падпарадкавання. Яна не тлумачыла, чаму трэба рабіць так, а не інакш. Яна патрабавала. Любое непадпарадкаванне строга каралася. Дзеці раслі запалоханымі, баязлівымі, бязвольнымі.

— Самымі шчаслівымі гадамі ў маім жыцці, — расказвала Людміла С., — былі гады вучобы ў тэхнікуме. Я адчувала сябе вольнай, пазбавілася ад пастаяннага пачуцця страху і прыніжэння. У гэтыя гады я сустрэла Сяргея. Мы пакахалі адзін аднаго і пасля заканчэння тэхнікума пажаніліся. Спачатку было цяжкавата. Жылі мы на прыватнай кватэры, зарплата была невялікая, гаспадарыла я няўмела. Але мы былі шчаслівыя. Нават няўдачы не засмучалі нас, а хутчэй былі падставай для жартаў і смеху.

Маці, даведаўшыся пра маё замужжа, не абуралася і не лаялася, хоць я ведала, што яна не задаволена тым, што я парушыла яе волю — выйшла замуж па свайму выбару, а не па яе парадзе. Мы атрымлівалі ад яе ласкавыя пісьмы. Маці скардзілася на сваё адзіноцтва, запрашала пераехаць да яе, каб жыць разам. Мы згадзіліся. Спачатку ўсё было добра. Цяпер я разумею, што гэта быў толькі адзін выгляд шчасця. Сяргей адразу ж не спадабаўся маці. Не таму, што ён быў дрэнным чалавекам, а таму, што быў, паводле думкі маці, не варты яе дачкі, якую яна лічыла проста дасканаласцю. Як відаць, яна адразу

вырашыла перабудаваць маё жыццё па-свойму, але дзейнічала асцярожна, тонка і хітра. Умела яна выставіць Сяргея ў смешным выглядзе, падмеціць самы нязначны яго недахоп. Паступова пад уплывам маці і я пачала глядзець на мужа іншымі вачыма, заўважаць самыя нязначныя яго промахі. Адносіны сталі нацягнутымі, амаль варожымі. Маці набывала ўсё большую ўладу над мной. Як у дзяцінстве, я не адважвалася яе не паслухаць. Я падпарадкавалася ёй нават тады, калі яна, даведаўшыся, што я цяжарная, настаяла на аборце. Муж не мог мне дараваць гэтага і пайшоў з дому.

Але ён кахаў мяне, і я кахала яго. Патаемна ад маці мы сустракаліся, успаміналі шчаслівыя дні, аплаквалі народжанае дзіця. Сяргей пераконваў мяне пакінуць маці, паехаць з гэтага горада. Але ў мяне не хапіла рашучасці зрабіць гэта. Муж паехаў адзін. Праз год быў аформлен развод.

З таго часу мінула сем год. У Сяргея новая сям'я. Для мяне маці знайшла «вартата» жаніха, які вельмі падабаецца ёй. Але я не магу забыць Сяргея. Я па-ранейшаму кахаю яго і не магу дараваць маці за тое, што яна разбурыла маё шчасце. А сябе праклінаю за бязволле, слабасць, нерашучасць. А магчыма вінавата была мая маладосць, нявобітнасць.

Прыведзеныя прыклады гавораць, што адказ на пастаўленае пытанне можа быць розным. Часам бацькі бываюць правы, і да іх парад трэба прыслухацца. А часам маладыя людзі павінны ісці супраць волі бацькоў, абараняючы сваё права на шчасце.

Вельмі важна самім мала-

дым людзям навучыцца разбірацца ў людзях і ў сабе, у сваіх пачуццях. Калі пачуццё сапраўднае, глыбокае і моцнае, трэба змагацца за сваё шчасце, адстаяваць яго. Але калі маладыя людзі не разумеюць сур'ёзнасці таго кроку, які гатовы зрабіць, калі яны кіруюцца мімалётным настроем, бацькі павін-

ны перасцерагчы іх ад магчымай памылкі.

У заключэнне пісьма дазвольце пажадаць Вам, Ала, вялікага, сапраўднага шчасця.

З прывітаннем

ТАМАШОВА Л. Ф.,

ст. навуковы супрацоўнік
Навукова-даследчага інстытута педагогікі.

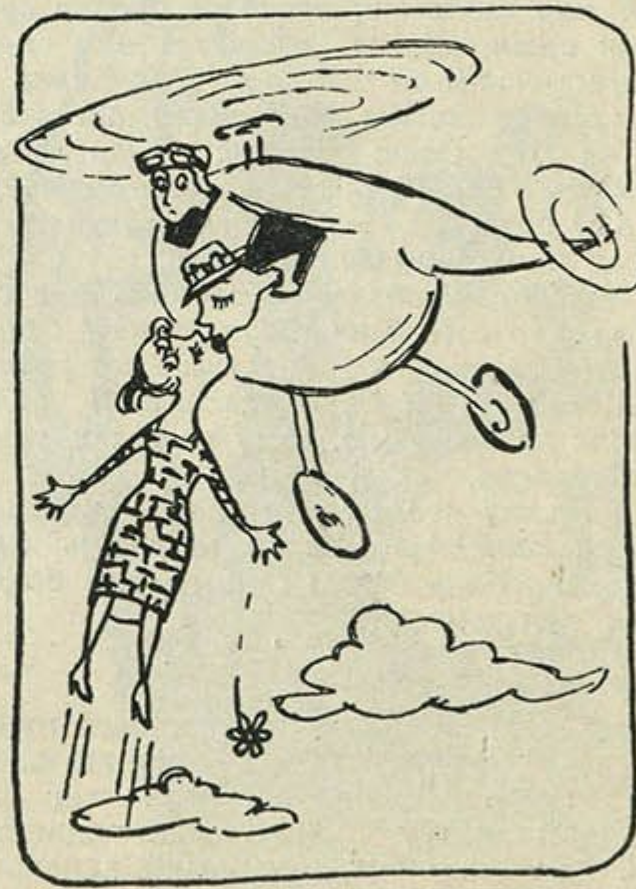
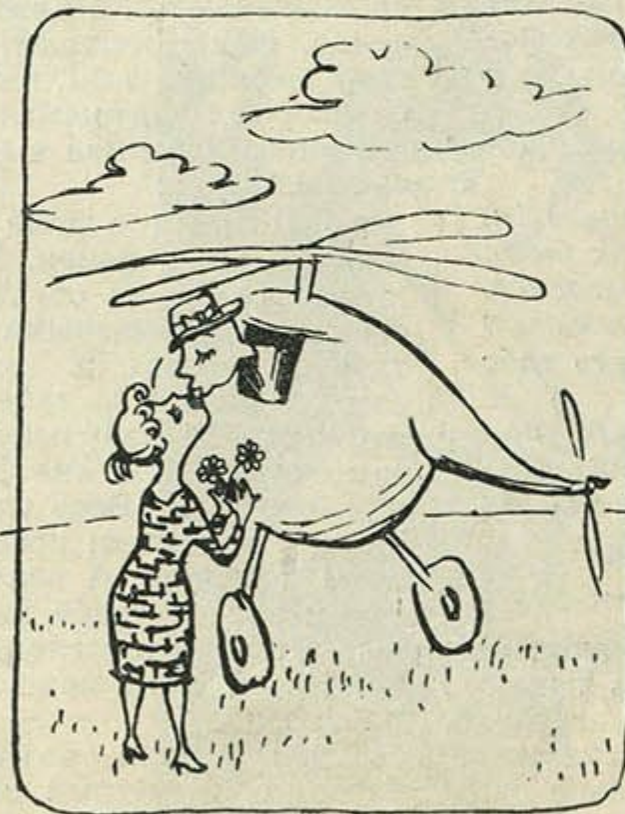

Атрыманы дыпламы і накіраванні на работу. Задаволеныя і радасныя ў апошні раз выходзяць з дзвярэй інстытута выпускнікі Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага, будучыя настаўнікі. Усе яны паедуць на работу ў розныя раёны рэспублікі.

На першым плане (злева направа): Яніна Скарабагатая, Браніслава Зінгер, Аляксандра Яфрэмава, Марыя Русіна і Любоў Дзегцярэнка.

Фота М. Мінковіча.

Малюнак-жарт Л. Чурко.

ЗАМЕСТ ТУГОГА ПОЯСА

Жадаючи зрабіць сваю талію больш тонкай і прыгожай, многія жанчыныносяць шырокія тугія паясы. Вядома, тугі пояс крыху гадцягвае живот, які выступае ўперад, але пры гэтым мышцы жывата паступова аслабляюцца і ўжо не могуць самастойна ўтрымліваць органы брушной поласці: слабая брушная сценка выпучваецца і адвісае.

Апрача таго, тугі пояс спіскае печань, страўнік і кішэчнік, ад чаго пагаршаецца кровазварот у іх, парушаецца іх дзейнасць. Вантробы, сціснутыя поясам, перашкаджаюць апусканню дыяфрагмы (грудабрушной перапоны) у час дыхання, а гэта робіць цяжкай работу лёгкіх і сэрца. Асабліва вялікую шкоду прыносяць тугі пояс цяжарным жанчынам, таму што не толькі пагаршае здароўе маці, але і перашкаджае нармальнаму развіццю плода.

Замест тугіх паясоў мы рэкамендуем усім жанчынам шляхам штодзённых гімнастычных практыкаванняў самім стварыць натуральны мышачны «карсет», які робіць фігуру падцягнутай, прыгожай і садзейнічае нармальнай рабоце ўнутраных органаў.

Жанчынам са слабымі мышцамі жывата і лішнімі адкладаннямі тлушчу на таліі мы раім выконваць практыкаванні па два разы ў дзень: першы раз разам з ранішняй фізарадкай, другі раз — увечары, але не пазней, чым за гадзіну да сну.

На старонках часопіса «Фізкультура і спорт» спецыялісты рэкамендуяць асобныя практыкаванні для ўмацавання мышц брушнага прэса.

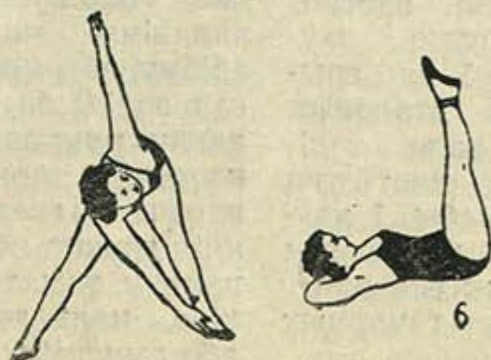
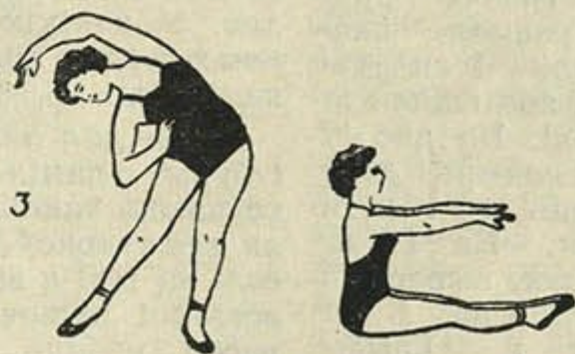
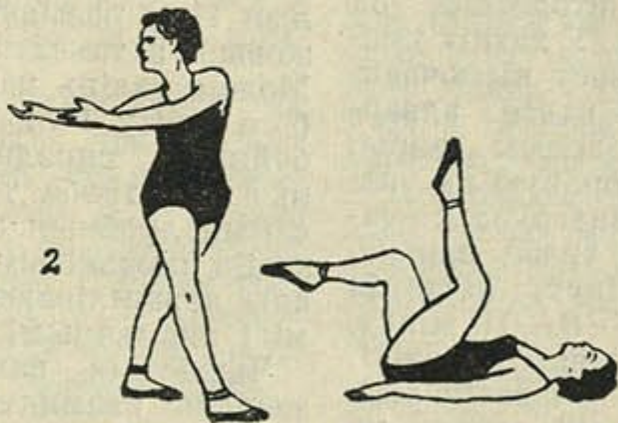
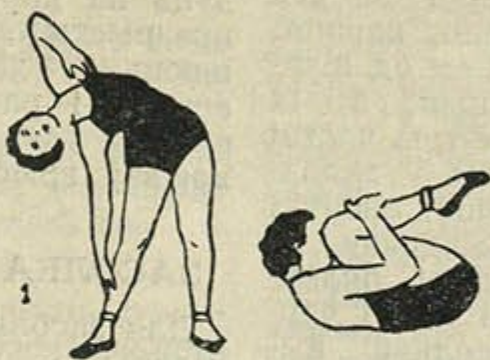
Часопіс піша: «Гэтыя практыкаванні маюць асабліва важнае значэнне для жанчын. Яны значна павышаюць гібкасць корпуса, добра ўмацоўваюць мышцы тулава і ствараюць мышачны «карсет», які перашкаджае адкладанню лішкаў тлушчу на жываце і робіць талію тонкай, а фігуру — стройнай. Апрача таго, гэтыя практыкаванні ліквідуюць застоі крыві ў брушной поласці, уласцівыя людзям сядзячых прафесій; паляпшаюць работу органаў стрававання і вельмі добра развіваюць мышцы брушнага прэса, гэта значыць тыя мускулы, якія акружаюць брушную поласць і адыгрываюць вялікую ролю ў час цяжарнасці і родаў».

Практыкаванні, якія мы друкуем ніжэй, трэба выконваць спачатку першае і другое, потым трэцяе і чацвёртае і г. д.

1. «Насос». Зыходная пастава — ногі расставлены на шырыню плеч, рукі апушчаны. Нахіляцца ўправа і ўлева, у сярэднім тэмпе, са слізгаючымі рухамі рук па баках тулава.

«Камочак». Зыходная пастава — лежачы на спіне, рукі выцягнуты ўдоўж тулава. Павольна згінаць ногі і тулава, прыцягваючы рукамі клубы да грудзей і стараючыся дастаць ілбом калені.

2. Павароты корпуса. Зыходная пастава — ногі расставлены на шырыню плеч, ступні паралельныя, рукі апу-

шчаны. Паварочвацца ўлева і ўправа, у сярэднім тэмпе, адводзячы рукі ўбок.

«Веласіпедыст». Зыходная пастава — лежачы на спіне, рукі выцягнуты ўдоўж тулава. Падняўшы ногі над падлогай, папераменна хутка згінаць і разгінаць іх, пераймаючы рухі веласіпедыста.

3. Пружынячыя нахілы ў бакі. Зыходная пастава — ногі разам, рукі апушчаны. Нахіляцца ўправа і ўлева, у сярэднім тэмпе, падымаючы адну руку ўбок — уверх над галавой, а другую ставячы на пояс і адстаўляючы нагу ўбок. Кожны нахіл заканчваць двума хуткімі пружынячымі рухамі корпуса. Ногі ўвесь час трымаць прамымі.

Падыманне корпуса. Зыходная пастава — лежачы на спіне, ступні ног замацаваны (падсунуты пад перакладзіну ножак стала, ложка і да т. п.), рукі апушчаны ўдоўж тулава. Павольна падымаць корпус да палажэння сядзячы, выцягваючы рукі ўперад.

4. «Перасаджванне». Зыходная пастава — стоячы на каленях, рукі апушчаны. Падымаючы рукі ўперад, садзіцца на падлогу то ўправа, то ўлева. Ногі трымаць разам. Тэмп сярэдні.

«Нажніцы». Зыходная пастава — лежачы на спіне, рукі сагнуты, далоні пад патыліцай, ногі разведзены ў бакі — шырэй. Злёгка прыўзняўшы прамыя ногі, скрыжоўваць іх і зноў разводзіць, апускаючы на падлогу. Тэмп сярэдні.

5. Пружынячыя нахілы ўперад. Зыходная пастава — ногі расставлены паасобку — шырэй, рукі падняты ў бакі. Згінаючы рукі перад сабой, хутка нахіляцца ўперад. Кожны нахіл заканчваць двума пружынячымі рухамі корпуса ўніз, стараючыся дастаць падлогу локцямі, не згінаючы ног. Выпростацца ў зыходную паставу павольна.

Згінанне корпуса. Зыходная пастава — лежачы на спіне, ногі выцягнуты, рукі сагнуты пад паясніцай. Упіраючыся далонямі ў падлогу, садзіцца і, разводзячы ногі ў бакі шырэй, згінаць корпус то да адной, то да другой нагі, апускаючы грудзі да клубы і дастаючы рукамі насок. Тэмп сярэдні.

6. «Прапелер». Зыходная пастава — ногі расставлены на шырыню плеч, рукі падняты ў бакі. Хутка нахіляцца ўперад і, паварочваючы корпус, даставаць правай рукой левы насок; павольна выпростацца і рабіць тое ж левай рукой да правага наска. Ногі і рукі ўвесь час трымаць прамымі.

«Вугал». Зыходная пастава — лежачы на спіне, ногі разам, рукі сагнуты, далоні пад патыліцай. Павольна падымаць выцягнутыя ногі ўверх да ўтварэння прамога вугла з тулавам. Локці ўвесь час прыціснуты да падлогі, ногі не згінаць.

Апрача таго, вельмі карысна для ўмацавання мышц брушнага прэса зімой катацца на каньках і лыжах, а летам займацца плаваннем і веславаннем.

У редакцыю звярнуўся чытач М. Лебедзеў з Драгічынскага раёна з просьбай парэкамендаваць спосабы засолкі і марынавання грыбоў.

Многія гаспадыні ўмеюць гэта рабіць. Але крыху інакш нарыхтоўваюць грыбы нашы чэшскія сяброўкі. Ніжэй мы друкуем парады з кнігі, выдадзенай у Чэхаславакіі, «Гатуем пажыўна, смачна і эканомна».

ГРЫБЫ

Часцей за ўсё кансервуюць рыжыкі, баравікі, лісічкі, шампіньёны, маслякі і апенькі.

Кансерваваць трэба свежыя, непаспелыя грыбы. Грыбы сушаць, соляць, марынуюць, тушаць у натуральным соку або з тлушчам. Прыгатаваныя такім спосабам грыбы падаюць зімой як салату, дадаюць у іншыя салаты, супы, соусы і інш.

ГРЫБЫ ВА ЎЛАСНЫМ СОКУ

На 1 кг грыбоў — 20 г солі і дробачку кмену. Стэрылізуваць 40 мінут пры 100°C.

Ачышчаныя грыбы нарэзаць лустачкамі, пасаліць і тушыць да мяккасці. У грыбы, якія цягнуць, можна пакласці дробачку лімоннай кіслаты. Нельга выпарваць грыбы поўнасьцю: прыкладна ¼ соку павінна ў іх застацца. Не трэба класці вельмі многа кмену, каб грыбы не былі гаркаватымі. Тушаныя астыўшыя грыбы шчыльна пакласці ў слоікі і стэрылізаваць. Такія грыбы падаюць прыгатаванымі з яйкам або выкарыстоўваюць іх для соусу.

ГРЫБЫ МАРЫНАВАННЯ

½ л вады, ½ л воцату, 30 г солі, 2 лаўровыя лісты, 6 гарошын чорнага і 4 гарошыны духмянага перцу, 4—5 невялікіх цыбулін. Марынуюць рыжыкі, дробныя баравікі, апенькі і шампіньёны. Стэрылізаваць 30 мінут пры 90°C.

Грыбы ачысціць, абмыць і варыць 10—15 мінут у падсоленай вадзе. Затым вадку зліць і грыбы астудзіць. Тым часам закіпяціць вадку з воцатам, соллю і прыправамі, астудзіць і заліць пакладзеныя ў слоікі грыбы. Грыбы пералажыць нарэзанай скрылёчкамі цыбуляй. Слоікі закрыць і стэрылізаваць.

Грыбы падаюць як салату да смажанага або тушанага мяса, дадаюць у гародніну, рыбныя і бульбяныя салаты. Можна дадаваць у сумесь гародніны.

ЗАСОЛКА ГРЫБОЎ

Грыбы, прызначаныя для засолкі, трэба перш за ўсё перабраць, адрэзаць карэнні на адлегласці 0,5 см ад шапкі, самыя буйныя з іх разрэзаць на дзве-тры часткі і старанна прамыць у халоднай вадзе. Рыжыкі і апенькі неабходна саліць адразу ж пасля збору. Грузды, бялянкі, ваўнянкі, свінушкі і чарнушкі перад засолкай вымочваюць на працягу двух-трох дзён у халоднай вадзе, мяняючы яе штодзённа па некалькі разоў. У хатніх умовах грыбы замест вымочвання ў халоднай вадзе адварваюць у падсоленым вары, здымаючы ўтвораную на паверхні пену. Падгрузды, лісічкі, смаржкі трэба варыць не менш 20 мінут, астатнія віды грыбоў — 8—10 мінут. Такія грыбы, як баравікі, падбарозавікі, падасінавікі, рыжыкі і апенькі, можна не адварваць.

Адвараныя грыбы працэджваюць на рэшата, ахалоджваюць вадой і складаюць у шклянныя або гліняныя паліваныя слоікі. На дно іх папярэдне насыпаюць слой солі і засцілаюць яго лісцем чорных парэчак. На 1 кг груздоў, ваўнянак, сыраежак бяруць 50 г солі, а на 1 кг рыжыкаў — 40 г. Грыбы ўкладваюць радамі, шапкамі ўніз, перасыпаючы кожны рад соллю. Для смаку можна пакласці перац, лаўровы ліст, часнок. Шчыльна ўкладзеныя ў слоік грыбы пакрываюць слоем лісця чорных парэчак, а затым чыстым палатняным шматком. Зверху кладуць драўляны, добра прыгнаны кружок, а на яго які-небудзь цяжар. Праз два-тры дні грыбы асядуць і дадуць сок, які пакрые драўляны кружок.

Калі для засолкі ўзята вельмі вялікая пасуда, то грыбы ў яе без страты для якасці засолкі можна дадаваць паступова, па меры збору.

Салёныя грыбы трэба захоўваць у халодным месцы і сачыць, каб не з'яўлялася плесень. Час ад часу анучу і кружок трэба прамываць у гарачай, злёгку падсоленай вадзе.

Для засолкі невялікай колькасці грыбоў можна ўжыць яшчэ і такі спосаб. Наліць у каструлю паўшклянкі вады (на 1 кг грыбоў) і дадаць 2 сталовыя лыжкі солі. Калі вада закіпіць, пакласці ў каструлю падрыхтаваныя грыбы, 1 лаўровы лісток, 3 гарошыны перцу і столькі ж гваздзікі, 5 г кропу, 2 лісты чорных парэчак, часнок.

Грыбы вараць 20—25 мінут (сыраежкі і ваўнянкі — крыху менш). Калі яны асядуць на дно, а расол стане празрыстым, кіпячэнне спыняюць, даюць грыбам астыць і раскладваюць па слоіках так, каб расол пакрываў грыбы.

ЗАСОЛКА ПАМІДОРАЎ

Для засолкі прыгодны памідоры ў розных стадыях спеласці — зусім спелыя, чырвоныя (але не пераспелыя і не размякчаныя), ружовыя, а таксама і зялёныя. Можна саліць памідоры любога сорту і любой формы: буйныя, сярэднія і дробныя. Не трэба толькі саліць самыя дробныя зялёныя завязі з няразвітым насеннем — яны атрымліваюцца жорсткімі і нясмачнымі.

Чырвоныя памідоры пры засолцы размякчаюцца, таму іх трэба саліць у дробнай тары, у бочачках або ў шклянных шырокагорлых бутлях. У вялікіх бочках або чанах соляць зялёныя і бурыя памідоры.

Расол для заліўкі зялёных і бурых памідораў падрыхтоўваюць такой жа моцнасці, як для агуркоў, г. зн. 7—8 кг солі на 100 л вады. Для чырвоных і ружовых памідораў расол робяць крыху мацней — 10 кг солі на 100 л вады. У якасці спецыяльнай ужываюць кроп, лісце хрэну, чорных парэчак, каландру і іншыя травы.

Іншы раз у час захоўвання, асабліва калі бочка ўжо адкрыта і частка памідораў узята, на паверхні расолу з'яўляюцца плесень і плеўкавыя дрожджы. Плеўку трэба зняць.

Добрым сродкам для барацьбы з плесняй з'яўляецца гарчыца, у якой змяшчаецца антысептычнае рэчыва — аліўкавае масла. Калі на паверхні расолу пасыпаць крыху сухога парашку гарчыцы, плесень развівацца не будзе.

ТАМАТНЫЯ СОУСЫ

З працэртых памідораў рыхтуюць востры таматны соус, а з непрацэртых (у выглядзе кавалачкаў мякаці без скуркі) — кубанскі соус.

Падрыхтаваную таматную масу ўварваюць у каструлі да палавіны першапачатковага аб'ёму або крыху больш. Мінут за 10 да канца варкі даюць цукровы пясок, соль і вострыя прыправы (перац, карыцу, гваздзіку і інш.), якія можна або проста высыпаць у таматную масу (асабліва, калі яны ў парашку), або змясціць у мяшчак і вы-

варваць разам з мяшчэчым (пасля заканчэння варкі мяшчэчым вымаюць). Гарачы соус разліваюць у слоікі і бутэлькі, закрываюць і стэрылізуюць у вары: паўлітровыя слоікі 30—40 мінут, літровыя 50—60 мінут.

Для прыгатавання вострага таматнага соусу трэба ўзяць свежапрацэртых памідораў 2,3—2,5 кг, 150 г цукровага пяску, 25 г солі, дробачку часнаку, чайную лыжку воцату, 15 зярнят чорнага перцу, 25 зярнят духмянага перцу, крыху гваздзікі і карыцы (па 1,5—2 г).

Многія любяць таматны соус кубанскі. Яго прыгатаваць таксама нескладана. На 2 кг ачышчаных непрацэртых памідораў дадаць 150 г цукру, 35 г солі, галоўку цыбулі і маленькую галоўку часнаку, 1 сталовую лыжку воцату, крышку карыцы і 1,5 г сухой гарчыцы.

КВАШАННЕ АГУРКОЎ

Для квашання найбольш прыгодны агуркі здаровыя, сярэдняй велічыні, не зусім спелыя — зялёныя.

Агуркі можна заквашваць у бочках з цвёрдага несмалістага дрэва, у керамічных гаршках або шклянных слоіках. Пасуда павінна быць перад ужываннем старанна вымыта і абліта варам.

1. Агуркі старанна абмыць, даць вадзе сцячы (не зразаць канцоў і не наколаваць).

2. Агуркі пакласці ў пасуду. На дно ў сярэдзіне і зверху пакласці спецыяльныя (сцяблы кропу, палоскі хрэну, лісце дубу, вішні або чорных парэчак, часнок). Накладваць не даверху.

3. Заліць агуркі расолам, прыгатаваным з гатаванай вады з соллю (на 1 літр вады 50 г белага ссолі), так, каб расол цалкам пакрыў іх.

4. Зверху пакласці на агуркі пракіпячоны кавалак палатна, а затым абмыты і абліты варам драўляны кружок; прыціснуць абмытым каменем.

5. Пасуду з агуркамі паставіць на 2—3 дні ў цёплае памяшканне (18—20°C).

6. Перанесці агуркі ў склеп (з тэмпературай 8—10°C).

Агуркі ўвесь час павінны быць пакрыты расолам. Плесню, якая ўтвораецца ў час захоўвання, трэба здымаць, драўляны кружок прамываць варам, палатно час ад часу выварваць.

Як разводзіць суніцы

Чытачка К. Гамолка з Клімавіч звярнулася ў часопіс з пісьмом, у якім просіць растлумачыць, як разводзіць і вырошчваць суніцы. Адказваем на гэтае пытанне.

Пасадка суніц праводзіцца або ранняй вясной, або рана восенню. У сярэдняй паласе пасадка суніц праводзіцца прыкладна з 15 жніўня па 15 верасня. Для веснавой пасадкі суніц глебу глыбока апрацоўваюць яшчэ з восені, а для асенняй пасадкі — за 2—3 тыдні да пасадкі. Перад пасадкай суніц глеба павінна быць добра ўгноенай, разрыхленай і пабаранаванай.

Расаду суніц неабходна браць толькі з правяраных

ва старанна аберагаць расліны ад сонца і абветрывання, таму што карэнні суніц вельмі адчувальныя, і пры нязначным падсушванні расада вяне і ад гэтага дрэнна прыжывае.

Пасадка расады суніц на роўнай паверхні праводзіцца аднарадковымі, двухрадковымі і трохрадковымі стужкамі на адлегласці паміж радкамі 40 сантыметраў і паміж раслінамі ў радзе 20 сантыметраў. Адлегласць паміж стужкамі 75—80 сантыметраў.

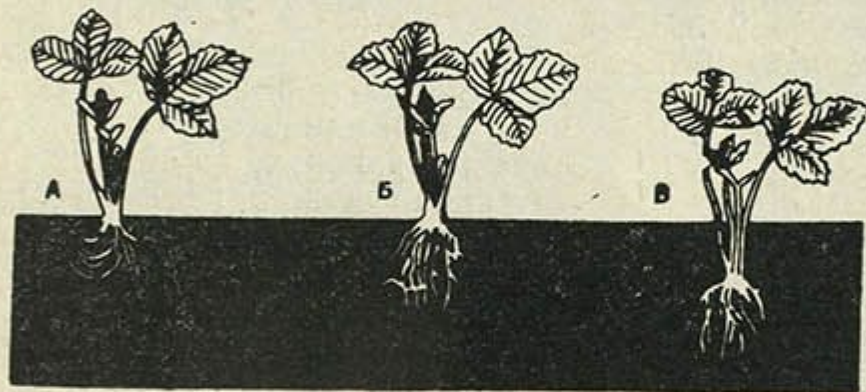

Расада суніцы: а — прыгодная для пасадкі; б — непрыгодная.

сартавых участкаў і ад, безумоўна, здаровых кустоў не старэй двух-трохгадовага ўзросту. Для пасадкі ўжываецца толькі аднагадовая расада, якая мае добра развітыя карэнні не менш 5 сантыметраў даўжыні і зусім здаровае лісце (не менш трох) на кароткіх чаранках.

Пры атрыманні расады суніц трэба неадкладна вызваліць яе ад упакоўкі і правесці старанную сартыроўку расады, не дапускаючы вы-

Пасадка расады суніц праводзіцца рукамі з дапамогай невялікіх ручных лапат або садовых шуфлікаў. Пры пасадцы неабходна строга сачыць за тым, каб сэрцайка расліны не было засыпана зямлёй, а знаходзілася на ўзроўні паверхні глебы. Вельмі глыбокая пасадка, калі сэрцайка расліны закрываецца зямлёй і заплывае пры паліванні гразцю, выклікае гібель расліны. Пры высокай пасадцы, калі карэнні знаходзяц-

Пасадка суніцы: а — няправільная, б — правільная, в — няправільная.

сушвання карэнняў. Рассартаваная расада хутка прыкопваецца да пасадкі ў вільготную зямлю ў ахаваным цяністым месцы і добра паліваецца вадой. Пры нарыхтоўцы расады суніц у сваім садзе або ў бліжэйшай гаспадарцы неабходна асаблі-

ца вышэй узроўню глебы, расліны церпяць ад высушвання і зімой вымарзаюць. Карэнні раслін пры пасадцы не павінны падгінацца і раўнамерна распраўляюцца ў ямцы. Трэба роўна ўшчыльняць рукамі зямлю каля карэнняў, бо шчыльна прыціс-

нутая да карэнняў зямля садзейнічае добраму прыжыванню расады.

Зараз жа пасля пасадкі праводзіцца паліўка раслін вадой з разліку 1 ведро на 15—20 раслін. У засушлівае надвор'е карысна праводзіць пасадку расады суніц з падлівам, гэта значыць у загандзя насычаную вадой ямку.

Пасля паліўкі раслін ямкі прыкрываюцца рыхлай, сухой зямлёй або дробным торфам; гэта захоўвае рыхлы стан глебы і запасы вільгаці ў ёй, а таксама аслабляе развіццё пустазелля.

Прыкладна праз дзесяць дзён трэба правесці, як прыжыла расада, і на месцах загінутых раслін пасадзіць тыя ж сарты.

Далейшы догляд суніц зводзіцца да рыхлення і ўгнаення глебы і выдалення пустазелля. Недастатковае рыхленне глебы зніжае ўраджайнасць суніц, велічыню і якасць ягад. Вясной робіцца глыбокае рыхленне ў міжрадках на глыбіню да 8 сантыметраў, а ў радах і паміж раслінамі — на глыбіню 5—6 сантыметраў. Летняе рыхленне глебы праводзіцца 4—5 разоў на глыбіню 3—5 сантыметраў. У засушлівае лета абавязковы 3—4-разовы паліў вадой. Адначасова з рыхленнем глебы праводзіцца ачужванне зямлёй карэнняў суніц, якія агаліліся.

Вусы ў суніц, якія з'яўляюцца ў вялікай колькасці, хутка ўкараняюцца і вельмі загущаюць насаджэнні. Іх неабходна штогод абразаць. Гэтая работа выконваецца

звычайна 3—4 разы пасля збору ўраджаю ягад. Пакідаюцца толькі вусы на асобных матачных высокаўраджайных кустах суніц для далейшага яе размнажэння.

Гной уносіцца штогод пры глыбокай апрацоўцы глебы з разліку па 2—3 кг на 1 пагонны метр двухрадковай стужкі. Апрача ўнясення гною, вельмі карысна рабіць летнія двухразовыя падкормкі раслін мінеральнымі ўгнаеннямі або гноевай жывкай, або птушыным памётам пасля збору ўраджаю ягад. На кожную расліну даецца паўлітра вадкага ўгнаення (жывка, разбаўленая вадой у 3—4 разы, птушыны памёт у 10—12 разоў). Вадкія падкормкі ўносяць у баразенкі, якія размяшчаюцца пасярэдзіне паміж радкоў на адлегласці 15—20 сантыметраў ад радкоў. Глыбіня баразенкі — 8—10 сантыметраў. Пасля таго, як ўгнаенне пранікне ў глебу, баразенкі засыпаюць зямлёй. Мінеральныя ўгнаенні ўносяць з разліку на 1 пагонны метр двухрадковай стужкі: аміячнай салетры 20—30 грамаў, суперфасфату 40—60 грамаў, калійнай солі 20—30 грамаў. Мінеральныя ўгнаенні ўносяць паміж радкоў стужкі на глыбіню 12—15 сантыметраў.

Пасля цвіцення суніц паміж раслінамі раскладваецца саломка, якая засцерагае ягады ад забруджвання і адначасова служыць для прыцягнення глебы.

П. СЦЯПАНАЎ.
(З «Кнігі карысных парад»)

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ, ШТО...

Цукар і цукеркі даюць нам шмат калорый, але ў цукры няма вітамінаў, мінеральных солей і бялкоў. Таму, напрыклад, не трэба даваць дзецям вельмі шмат салодкасцей у шкоду іншым відам ежы. Харчаванне заўсёды павінна быць разнастайным.

* * *

Чым больш здробнена ежа пры кулінарнай апрацоўцы, тым лягчэй яна ператраўляецца і тым паўней засвойваецца. Са зваранага цэлага гароху засвойваецца толькі 75%, але калі расцёрці гарох на кашку, колькасць засвоеных пажыўных рэчываў павысіцца да 95%.

* * *

Пры празмерным ужыванні моцнага чаю ён шкодна ўплывае на арганізм: вялікія дозы тэіну вельмі моцна ўзбуджаюць нервовую сістэму, выклікаюць сэрцабіццё, сон робіцца неспакойным. Апрача таго, лішняя колькасць вадкасці ў арганізме ўскладняе работу сэрца і нырак і садзейнічае вымыванню з арганізма неабходных для яго вітамінаў і мінеральных солей. Асабліва шкодны вельмі моцны чай пры захворваннях сардэчнасудзістай і нервовай сістэмы. Дзеці таксама не павінны піць моцнага чаю.

ПАМІДРАВАЎ СУП

Штук 5 буйных спелых памідораў парэзаць, пакласці ў каструлю, падліць крыху вады, тушыць пад накрыўкай, каб зусім разварыліся, працёрці праз сіта, скласці гэтае пюрэ ў каструлю з 1 лыжкай масла, мяшаць; калі масла распусціцца, усыпаць 2 лыжкі мукі, вымешаць да гладкасці, уліць 200 г смятаны і крыху булёну, праварыць, мяшаючы, каб не зрабіліся клёцкі, зыліць у астатні кіпячы булён, зноў такі не перастаючы мяшаць. Дадаць асобна адвараны (без солі) рыс і зеляніну пятрушкі.

СУП З МОРКВЫ

На чатыры талеркі супу трэба ўзяць адну вялікую морквіну, нарэзаць яе і зварыць у невялікай колькасці вады, затым працёрці праз друшляк, дадаць 2 бутэлькі малака і солі па смаку, падагрэць да кіпення. Калі закіпіць, заправіць 2 сталовымі лыжкамі мукі, размяшанай у невялікай колькасці халоднага малака.

ПЕЛЬМЕНІ ПА-МАНЧЖУРСКУ

Замясіць крутое цеста (як на локшыну) на 2—3 яйках з пшанічнай мукі, накрыць сурвэткай, каб не высыхала. Прыгатаваць начынку: 1/2 качана свежай капусты ачысціць ад качарэжкі і тоўстых ствалоў, дробна пасячы, пасаліць, выціснуць, абліць крутым варам, астудзіць, адцадзіць, каб добра сцякла вада, 1—2 цыбуліны дробна парэзаць, скласці на патэльні, дадаць масла, прагрэць на пліце, змяшаць з прыгатаванай капустай і пасмажыць яшчэ да гатоўнасці. Астудзіць, па смаку прысаліць і па жаданню пакласці перцу. З тонка раскачанага цеста нарабіць з прыгатаванай начынкай пельмені, адварыць у крутым прысоленым вары, адцадзіць на сіта, скласці на блюда, паліваючы маслам з падсмажанымі сухарамі. Асобна падаць на стол воцат.

БУЛЬБЯНЫЯ КАТЛЕТЫ З НАЧЫНКАЙ

Звычайныя бульбяныя катлеты начыніць рубленым селядцом з цыбуляй, або рубленай вэнджанай грудзінкай з цыбуляй, дадаць размочанай у малацэ булкі. Да такіх катлет падаць зялёны перац, агуркі або тушаную капусту.

КАТЛЕТЫ З ЯЕК

200 г булкі размачыць у малацэ. Зварыць 6 штук яек укрутую, ачысціць, прапусціць у машынку, перамяшаць з выціснутай ад малака булкай. Дадаць 2 сырыя яйкі і соль. Можна дадаць дробна нашаткаванай зялёнай цыбулі, пятрушкі або кропу. Зрабіць

катлеты, абкачаць у сухарах і смажыць у не вельмі гарачым масле. Да іх можна падаваць салату са свежых агуркоў.

КАПУСНІКІ

Узяць качан свежай капусты, надрэзаць яго каля качарэжкі, разабраць па аднаму лісту, скласці ў міску, абліць варам, даць пастаяць пад накрыўкай, каб змяклі, зліць ваду. Узяць раней зваранай кашы з пшана, пакласці ў яе цёплага сметанковага масла, солі, цукру па смаку, размяць добра, змяшаць, класці па лыжцы ў кожны капусны ліст, зверху пакласці па галінцы зеляніны кропу. Загарнуць, перавязаць белай ніткай, абсмажыць злёгку на патэльні ў масле, скласці ў глыбокую каструлю ў рад, заліць зверху смятанай, накрыць і паставіць дайсці да гатоўнасці. Затым зняць асцярожна ніткі, пакласці на блюда, абліць соусам з каструлі, зверху пасыпаць крыху зелянінай кропу і падаваць.

МАННАЯ КАША ВЕЛЬМІ СМАЧНАЯ

400 г манных круп працёрці з адным сырым яйкам, высушыць у духавой печы. Зварыць з прыгатаваных такім чынам круп кашу на 3 шклянкі малака або, яшчэ лепш, смятанкі. Умяшаць па смаку цукру, карыцы парашком, крыху солі, 2 лыжкі сметанковага масла, 100 г дробных празрыстых разынак (загадзя вычышчаных, вымытых і добра абсушаных); усё добра вымешаць і паставіць не надоўга ў духавую печ пліты або ў рускую печ зарумянціцца. Падаваць на стол з малаком і дробным цукрам.

ПАШТЭТ ВЕГЕТАРЫЯНСКІ

Зварыць у салёнай вадзе 10 бульбін, морквы штук 5 (лепш карацелі); 400 г свежай капусты абліць варам. Глыбокае эмаліраванае блюда змазаць маслам, абсыпаць сухарамі. Пакласці ў блюда кавалачкамі нарэзанымі — рад бульбы, рад цыбулі, рад морквы, рад капусты; затым заліць 200 г смятаны і лыжкай масла. У малацэ размачыць 200 г булкі, 2 яйкі, соль; размяшаць добра; атрыманым цестам пакрыць зверху ўсё блюда, зраўняць нажом, пакласці зверху масла кавалачкамі і абсыпаць сухарамі. Паставіць у духоўку і запячы.

САЛАТА З БУРАКОЎ З ЯЙКАМІ

Адна з лепшых салатаў з яйкамі, безумоўна, бурачная. Зварыўшы да мяккасці буракі, іх ачышчаюць і дробна шаткуюць. Пасекчы тры крутыя яйкі, маленькую цыбуліну разам з воцатам і неабходнай колькасцю солі і перцу дадаць да буракоў. Затым накладваюць буракі горкай на круглае блюда і навокал кладуць уперамежку скрылечкі тонка нарэзанай цыбулі і крутых яек. Верхавіну горкі таксама ўпрыгожваюць такімі скрылечкамі.

ПУДЗІНГ З ЛОКШЫНЫ

Прыгатаваць звычайную дамашнюю локшыну на 2 яйках, нашаткаваць яе вельмі тонка. Закіпіць у каструльцы паўтары бутэлькі малака, пакласці 100 г цукру з лімоннай цэдрай і 50 г масла і ўсыпаць у кіпячае малако локшыну, увесь час мяшаючы, каб не было камякоў. Калі зварыцца і загусцее, зняць з агню, пакласці крыху ачышчаных, вымытых і асушаных разынак, 5 жаўткоў і столькі ж збітых у пену бялкоў. Перакласці ў змазаную маслам форму і паставіць у духоўку або печ. Перад падачай пакласці на блюда і падаваць з халодным малаком.

ЯБЛЫКІ ФАРШЫРАВАНЫЯ

Ачысціць штукі 4—6 вялікіх яблыкаў, лепш за ўсё антонавак, выразаць асяродак, так каб заставалася даволі тоўстае донца, пакласці ў сярэдзіну вішань, летам сырых, зімою варэння або сушаных без костачак, размочаных і памытых. Пакласці яблыкі ў глыбокае блюда, падліць на дно лыжку вады, спячы ў духоўцы да мяккасці, але каб не разваліліся. Падаць са смятанкай і цукрам, а калі няма вішань або варэння, можна нафаршыраваць молатымі змяшанымі з мёдам арэхамі, простымі або лепш грэцкімі.

КВАС ЯБЛЫЧНЫ

Кісла-салодкія яблыкі, ачышчаныя ад семачак, нарэзаць невялікімі кавалачкамі, пакласці ў 1—2-ведзерную бочачку даверху, заліць іх гарачай гатаванай вадой, пакрыць анучкай і пакінуць стаяць, пакуль не астыне да тэмпературы сырадою. Тым часам прыгатаваць рошчыну з 1 ст. лыжкі вады, 3 чайн. лыжак сухіх дрожджаў і 400 г пшанічнай мукі; калі рошчына падыецца, пакласці яе ў бочачку, накрыць анучай і даць пастаяць 2—3 сутак, пакуль квас не скісне. Тады дастаць рошчыну, зняць пену, дадаць разынак ачышчаных 400 г, закрыць, замазаць смалой або глінай і паставіць на холад на 20 дзён. Потым разліць квас (працэджваючы) у бутэлькі і трымаць у халодным месцы.

Яблыкі, якія засталіся ў бочачцы, вытрасці, выціснуць з іх праз сурвэтку апошні сок і таксама разліць па бутэльках.

Расшырэнне вен

Расшырэнне падскурных вен часцей узнікае ў жанчын пасля 40—45 год. Прычына расшырэння вен—цяжкасць у адтоку венознай крыві і скапленне яе ў ніжэйляжачых частках цела.

У пачатковых стадыях захворванне распазнаецца па расшыраных, звітых, сіняватых, а часам і вузлаватых венах, якія свецяцца праз скуру. У гэты час непрыемныя адчуванні яшчэ не турбуюць хворых. Затым з'яўляецца пачуццё цяжару ў нагах, хуткая стомляльнасць, боль, сутаргі ў ікраножных мышцах і сверб скуры.

Папярэдзіць расшырэнне вен або прадухіліць далейшае іх расцяжэнне могуць усе тыя меры, якія паліпшаюць кровазварот у нагах і павышаюць эластычнасць сценак сасудаў. Да ліку такіх мер належаць: сістэматычныя заняткі фізічнымі практыкаваннямі і спортам—плаваннем, мастацкай гімнастыкай, лыжамі, а таксама паветраныя ванны, абціранне цела вадой з далейшым энергічным расціраннем, прагулкі раніцой і ўвечары і лёгкі масаж. Пры сядзячай або стаячай рабоце трэба рабіць спецыяльную вытворчую гімнастыку.

Абутае трэба насіць даволі прасторны, які б не перацягваў пад'ём; нельга насіць тугіх падвязак і гумак у рэйтузах і трусіках.

Г. АСЕЕЎ.

АДКАЗЫ НА ЧАЙНКРАСВОРД,
ЗМЕШЧАНЫ У МІНУЛЫМ НУМАРЫ

Чайнворд. 1. Клас. 2. Сага. 3. Акт. 4. Танк. 5. Калідор. 6. Рэал. 7. Лава. 8. «Аіда». 9. Аман. 10. Наста. 11. Асот. 12. Тона. 13. Арэна. 14. Аса. 15. Аптэка. 16. Адрас. 17. Спартак. 18. Карта. 19. Атлас. 20. Старт. 21. Такт. 22. Талон. 23. Нарада.

Красворд. Па праменнях зоркі: 24. Дэкаратар. 25. Шатландыя. 26. Нумарацыя. 27. Рэгламент. 28. Канкурэнт. 29. Скораснік. 30. Эскурсія. 31. Жаваранак. 32. Рэфрактар. 33. Ламаносаў.

Па акружнасці: 34. Мора. 35. Арык. 36. Тура. 37. Істм. 39. Стан. 40. Охра. 41. Эпас. 42. Вата. 43. Торф. 49. Фотатыпія. 50. Нона.

Да цэнтра: 44. Кандор. 45. Атрута. 46. Ідылія. 47. Антэна. 48. Сакрат.

ПОДПІСЫ ДА СТАРОНКИ МОД

1. Прамы, пакрыты кашулі сарафан з баваўнянай тканіны тыпу рыпсу. Выраз аформлен планкай, якая зашпільваецца на гузік. Кішэні накладныя. Сарафан аздаблен буйнай дэкаратыўнай строчкай.

2. Блузка са спадніцай. Блузка прамая, кароткая, у бакавых швах унізе разрэзікі. Суцэльнакроеныя рукавы заканчваюцца белымі манжэтамі, змацаванымі запінкамі.

3. Сукенка з заніжанай лініяй таліі. Ліф заканчваецца прыстрочаным поясам. Манжэты ўстаўных рукавоў і каўнер — з белага піке.

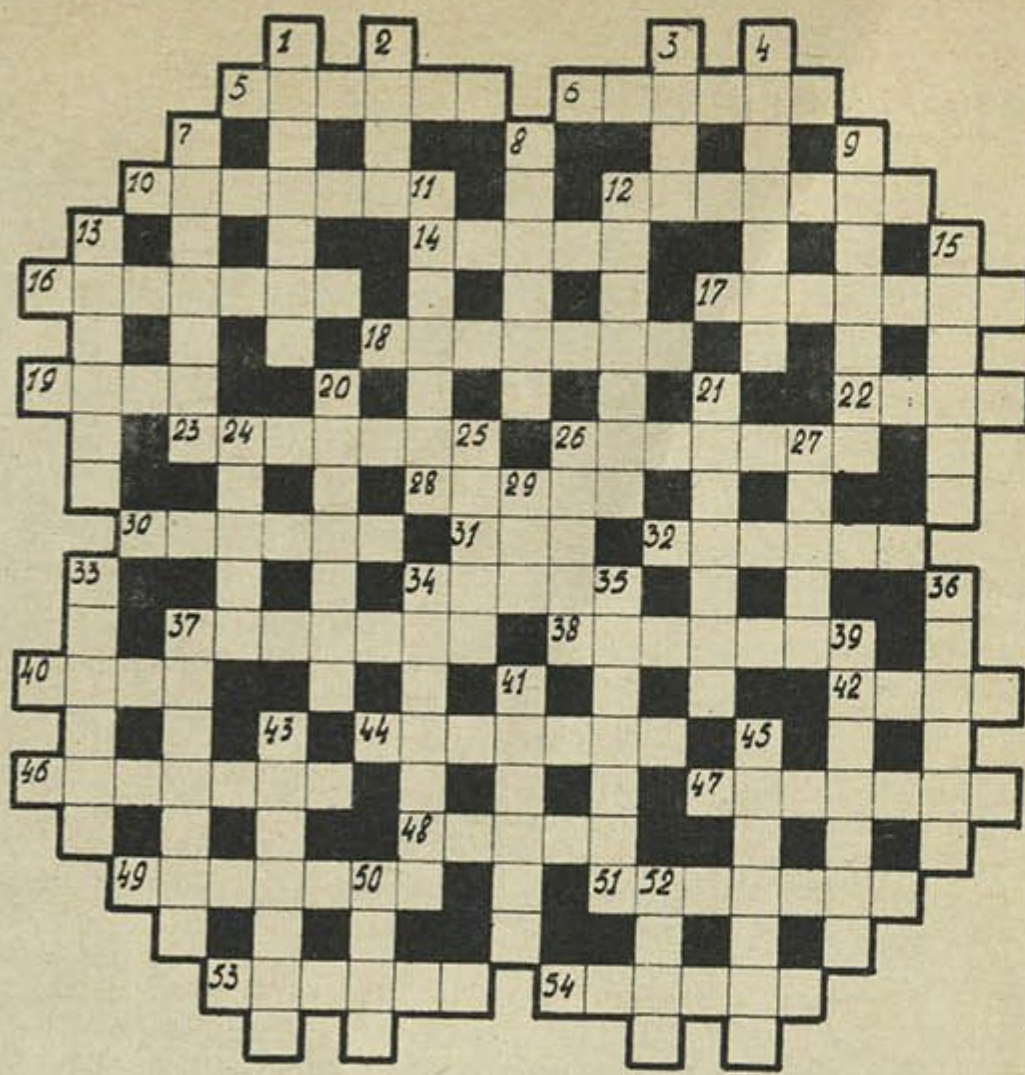
4. Адрасная па таліі сукенка са штучнага шоўку: вялікі адкладны каўнер выкраен разам з адваротамі. На прамой спадніцы спераду па таліі закладзены мяккія складкі, ззаду шво са складкай.

5. Сукенка з набіванай шаўковай тканіны. Рукавы ўстаўныя, кароткія. Каўнер — вялікі шаль — ля пояса закладзен мяккімі складкамі. Спадніца прамого пакрыю з шырокім поясам, спераду і ззаду сустрэчныя складкі.

6. Сукенка з паўшарсцяной тканіны. Шырокая спадніца, адрасная па клубках, з вялікай накладной кішэняй.

7. Ансамбль: паўпаліто і спадніца з шарсцяной фланелі і шаль з тканіны падкладкі. Паўпаліто прамое, звужанае ўнізе. Адрасныя бакі пераходзяць у цвіклі суцэльнакроеныя рукавоў. Спадніца вузкая, ззаду складка для кроку.

8. Дзмісезоннае паліто прамого пакрыю; каўнер завязваецца бантам. Круглая калетка адстрочана. Кішэні праразныя.

КРАСВОРД

Па гарызанталі: 5. Аўтар оперы «Севільскі пірульнік». 6. Нацыянальны герой Грэцыі. 10. Адзін з астравоў, на якіх размешчана Інданезія. 12. Патухшы вулкан на востраве Ява. 14. Горад у Эстоніі. 16. Венгерскі кампазітар, аўтар оперы. 17. Горад у Інданезіі. 18. Герой рамана «Як гартавалася сталь» М. Астроўскага. 19. Кіраўнік хору «Спяваючыя галасы Японіі». 22. Райцэнтр Мінскай вобласці. 23. Вадасховішча ў БССР. 26. Тытунёвы яд. 28. Марка тэлевізара. 30. Волат. 31. Марка аўтамабіля. 32. Грузінская народная песня. 34. Няволя. 37. Збудаванне ў выглядзе моста для праводу вады. 38. Прыбярэжнае суднаходства. 40. Птушка. 42. Прагрэсіўная грэчаская газета. 44. Галоўны горад дзяржавы. 46. Рускі архітэктар. 47. Персанаж п'есы М. Пагодзіна «Крамлёўскія куранты». 48. Рака ў Афрыцы. 49. Гераічная дачка беларускага народа, барацьбіт за ўз'яднанне Заходняй Беларусі. 51. Піла. 53. Частка верша. 54. Мясцічка на Беларусі, дзе нарадзіўся і жыў беларускі паэт П. Бахрым.

Па вертыкалі: 1. Кругасветны падарожнік. 2. Мясца ачышчанае ад касцей. 3. У грэчаскай міфалогіі міфічная рака забыцця. 4. Чалавек, які пакутуе ад заганы мовы. 7. Сябар А. С. Пушкіна па ліццю. 8. Рака ў БССР. 9. Палажэнне ў боксе. 11. Прыстасаванне для пуску рухавіка. 12. Персанаж рамана «Вайна і мір» Л. М. Талстога. 13. Скапленне горных парод па краях ледніка. 15. Адно з «конскіх» прозвішчаў у апавяданні А. П. Чэхава. 20. Твор Аляб'ева. 21. Ступень якасці. 24. Газ. 25. Лацінаамерыканская спявачка, «перуанскі салавей». 26. Вёска, дзе нарадзіўся К. Крапіва. 27. Егіпецкая багіня. 29. Ачко пры ацэнцы спартыўных дасягненняў. 33. Штат у Індыі. 34. Прыродная зона. 35. Музычная п'еса. 36. Хімічны элемент. 37. Частка прамой, абмежаваная з двух бакоў. 39. Беларускі народны музычны інструмент. 41. Савецкая паэтка, аўтар паэмы «Зоя». 43. Агародная культура. 45. Аўтар оперы «Дзекабрысты». 50. Аўтар балету «Карсар». 52. Газ.

На першай старонцы вокладкі: Марыя Пятроўна Жундо, заатэхнік Гродзенскага пчолагадавальніка (вёска Казіміраўка, Путрышскі сельсавет).

Фота І. Змітровіча.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 01464.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 4/VIII 60 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 77.

Тэлефоны:

адказ. рэдактара—3-17-51, адказ. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 196135 экз. Зак. 518.

Летняя
осень...

